

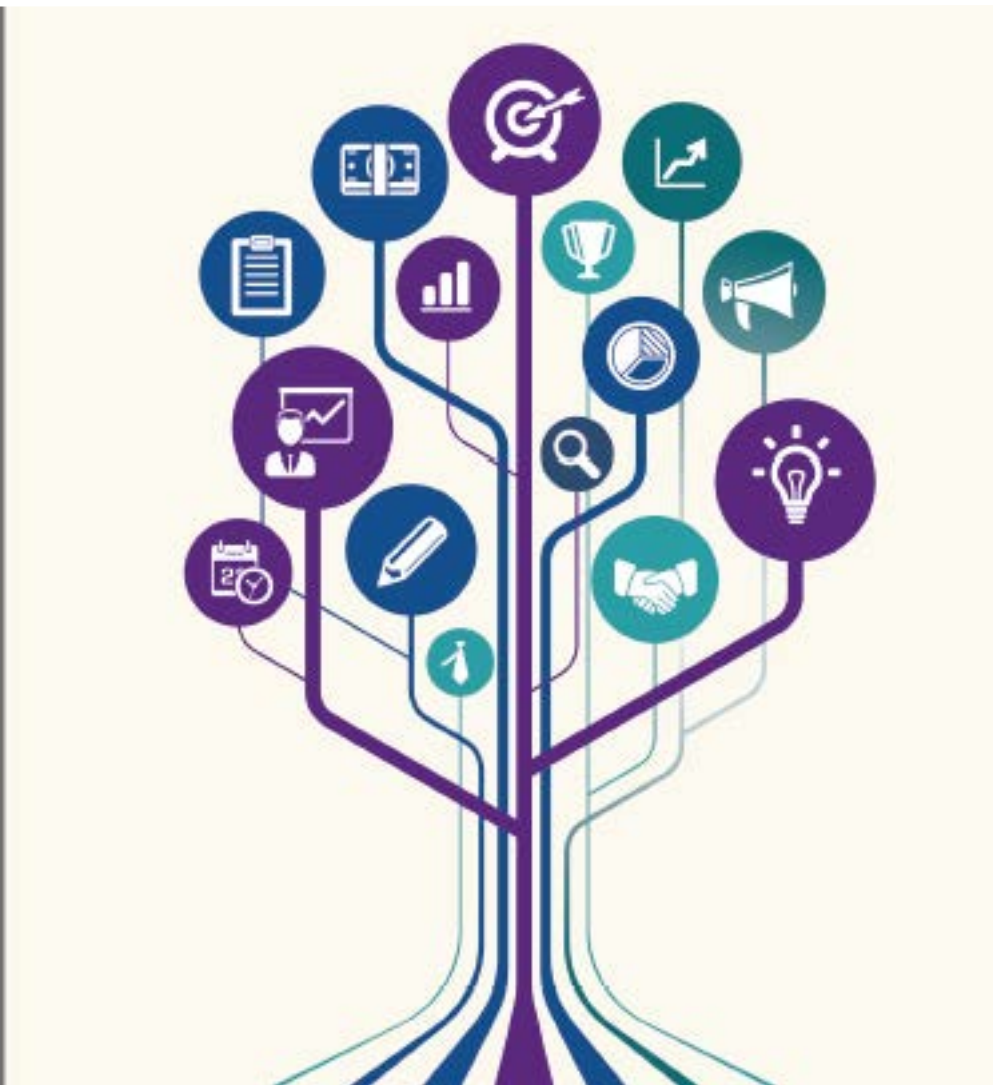

OECD Prasmju pētījumi

OECD Latvijas Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumi

Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņu
sagatavošana 2021.–2027. gadam

ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS

OECD Prasmju pētījumi

OECD Latvijas Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumi

LATVIJAS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS
PAMATNOSTĀDŅU SAGATAVOŠANA 2021.–2027.
GADAM

Par publikācijas sagatavošanu atbildīgā persona ir OECD ģenerālsēkretārs. Dokumentā paustie viedokļi un izmantotie argumenti var neatspoguļot OECD valstu oficiālo viedokli.

Dokuments un tajā iekļautie dati un kartes nepauž viedokli par teritoriju statusu vai suverenitāti, starptautiskajām robežām, kā arī vietu, pilsētu vai teritoriju nosaukumiem.

Izraēlas statistikas datus sniedza un par tiem ir atbildīgas attiecīgās Izraēlas iestādes. OECD izmanto šos datus, neskarot Golānas augstieņu, Austrumjeruzalemes un izraēliešu kolonistu apmetņu Rietumkrastā statusu starptautisko tiesību kontekstā.

Dokuments ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Dokumentā paustie viedokļi nekādā gadījumā nevar tikt interpretēti kā Eiropas Savienības oficiālais viedoklis.

Atsaucoties uz šo publikāciju, lūdzu lietot:

OECD (2020), *OECD Skills Strategy Implementation Guidance for Latvia: Developing Latvia's Education Development Guidelines 2021-2027*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ebc98a53-en>.

ISBN 978-92-64-84731-6 (drukāts)
ISBN 978-92-64-35406-7 (pdf)

OECD Prasmju pētījumi
ISSN 2307-8723 (drukāts)
ISSN 2307-8731 (internetā)

Vāka fotogrāfija: © Studio Foltzer – Hilch /Shutterstock.com

Publikāciju labojumi atrodami internetā: www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm.

© OECD 2020

Šī darba izmantošanu gan digitālā, gan drukātā veidā nosaka Noteikumi un nosacījumi, kas atrodami: <http://www.oecd.org/termsandconditions>.

Priekšvārds

Latvijas nākotnes redzējuma pamatā ir cilvēku prasmes.

Tādas visaptverošas tendences kā globalizācija, tehnoloģiju progress un demogrāfiskās pārmaiņas, un nupat arī COVID-19 pārveido profesijas un to, kā funkcionē sabiedrības un sadarbojas cilvēki, vienlaikus palielinās motivācija sekmīgi risināt prasmju jautājumu. Lai būtu sekmīgi gan darbā, gan dzīvē, cilvēkiem būs nepieciešamas gan augstāka līmeņa prasmes un vispusīgu prasmju kopums, kas ietver kognitīvas, sociālas un emocionālas prasmes, gan arī prasmes, kas nepieciešamas noteikta darba veikšanai. Valsts līmenī prasmes ir svarīgs instruments konkurētspējas stiprināšanai, ražīguma palielināšanai un inovāciju veicināšanai. Tomēr prasmes ir svarīgas ne tikai kā ekonomisks ieguldījums, tās ir svarīgas arī sabiedrības sociālajai kohēzijai, labklājībai un veselībai.

Brūējot ceļu uz panākumiem nākotnē, Latvija ir izstrādājusi Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (turpmāk šajā dokumentā tās tiek sauktas par IAP), kas izglītības un prasmju rīcībpolitiku izvirza kā politiskās dienaskārtības prioritāti. IAP tiek izklāstīts, ko Latvija darīs, lai saviem iedzīvotājiem nodrošinātu prasmes, kas vairotu viņu sekmes darbā un dzīvē.

OECD Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumu posma laikā Latvija ir izveidojusi stingru pamatu IAP izstrādei. Pierādījumi par Latvijas izglītības un prasmju sistēmas stiprajām un vājajām pusēm ir kalpojuši aktuālās rīcībpolitikas prioritāšu noteikšanai pamatnostādņēs. Lai sagatavotu IAP, tika iesaistīts plašs Latvijas dalībnieku loks no ministrijām, valdības līmeņiem, izglītības un apmācības sniedzējiem, darba devējiem, arodbiedrībām, bezpeļņas sektora un izglītojamajiem, tā demonstrējot apņemšanos strādāt kopā. Turklāt ir iepļānoti būtiski resursi, lai finansētu pamatnostādņēs izklāstīto rīcībpolitiku.

Runājot par nākotni, var darīt vairāk, lai Latvija sekmīgi īstenotu IAP un sagatavotos nākamajam politikas plānošanas periodam. Kā skaidri parādījusi COVID-19 krīze, nākotne ir nezināma, un visi plāni ir jāgatavo tā, lai tie būtu maināmi un tos varētu pielāgot nākotnes izaicinājumu pārvarēšanai un nākotnes iespēju izmantošanai. To paturot prātā, Latvija var veikt turpmākus pasākumus savas stratēģiskās plānošanas stiprināšanai.

IAP izklāstītajām rīcībpolitikām, tās īstenojot ar visu attiecīgo partneru atbalstu, vajadzētu ļaut Latvijai pārvarēt prasmju trūkumu un dažāda vecuma iedzīvotājiem sniegt prasmes, kas viņiem nepieciešamas, lai maksimāli izmantotu nākotnes iespējas.

Pamatojoties uz Latvijas situācijas analīzi un Latvijas attiecīgo partneru plašās līdzdalības rezultātiem, OECD ir sagatavojusi virkni konkrētu rekomendāciju, lai Latvijai palīdzētu izstrādāt un īstenot IAP.

OECD ir gatava atbalstīt Latviju ceļā uz labākas prasmju rīcībpolitikas ieviešanu labākai dzīvei.

Kopsavilkums

OECD un Latvijas sadarbība OECD Prasmju stratēģijas projektā

Turpinot OECD Prasmju stratēģijas Novērtējuma un rekomendācijas posmā padarīto, Īstenošanas ieteikumu posms palīdzēja Latvijai izstrādāt Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (IAP). Latvijā izmantoja visas valdības struktūru un visas sabiedrības vienotu pieeju, iesaistot visas attiecīgās ministrijas un atbilstošos valdības līmeņus, un plašu ieinteresēto pušu loku, lai izveidotu kopīgu izpratni par IAP iekļaujamajām rīcībpolitikas darbībām un indikatoriem. OECD izmantoja starptautiskus, nacionālus un citus datu avotus, no valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem saņemto informāciju, kā arī OECD zināšanas un pieredzi, tanī skaitā OECD Prasmju centra komandas, Izglītības sistēmu indikatoru komandas un Prognozēšanas (forsaita) komandas pieredzi. Projekts izmantoja konkrētus citu valstu izglītības stratēģiju attīstības piemērus, lai sniegtu Latvijai noderīgu pieredzi. Šis process sniedza ievadinformāciju un palīdzēja izstrādāt šajā ziņojumā sniegtās rekomendācijas.

Īstenošanas ieteikumu posma konstatējumi un rekomendācijas, kas dotas šajā ziņojumā „OECD Latvijas Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumi. Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņu sagatavošana 2021.–2027. gadam”, ir nozīmīga ievadinformācija Latvijas IAP izstrādei. Tā kā Latvijas IAP izstrādāja vienlaikus ar Īstenošanas ieteikumu posmu, daudzi šā ziņojuma konstatējumi un rekomendācijas jau ir atspoguļoti Latvijas IAP. Dažas rekomendācijas ir ārpus IAP izstrādes tvēruma un ir attiecināmas uz IAP īstenošanu.

OECD tika lūgts sniegt ievadinformāciju Latvijas IAP divās pamatjomās.

1. Ieteikumi Latvijas IAP izstrādei un IAP rīcībpolitikas darbību izvēlei (2. nodaļa)

Latvijas IAP ir stratēģisks dokuments, kas raksturo Latvijas vidēja termiņa izglītības un prasmju rīcībpolitikas mērķus, kā arī rīcībpolitikas darbības šo mērķu sasniegšanai. Labi definētas IAP priekšrocības ir rīcībpolitikas darbību atbilstība rīcībpolitikas mērķiem, kas skaidri nosaka, kas, kam un kad jā dara, informē par prioritātēm un seko, lai visi iesaistītie dalībnieki īsteno rīcībpolitikas darbības un sasniedz rīcībpolitikas mērķus.

Virkne tendenču nosaka Latvijas iespējas un prasmju vajadzības. Tādas visaptverošas tendences kā globalizācija, tehnoloģijas progress un iedzīvotāju novecošana, kā arī COVID-19 pandēmija nosaka būtiskas pārmaiņas prasmju vajadzībās sabiedrībā un ekonomikā. Ņemot vērā šādu kontekstu, OECD sniedz vadlīnijas par šā rīcībpolitikas konteksta ietekmi uz tādu rīcībpolitikas darbību izvēli, kuras sekmē IAP mērķus.

Izstrādājot IAP, Latvija izvērtēja ziņojumā „OECD Latvijas Prasmju stratēģijas Novērtējums un rekomendācijas” piedāvātās rīcībpolitikas darbības, kas tika sagatavotas, pamatojoties uz plaša dalībnieku loka ievadinformāciju, kā arī padziļinātu Latvijas izglītības un prasmju sistēmas izvērtējumu. Tā kā ir ievērojami mainījies konteksts neparedzētās COVID-19 pandēmijas dēļ, šis ziņojums sniedz papildu ieteikumus par rīcībpolitikas darbībām, kuras Latvijā būtu vēlama izvērtēt, lai reaģētu uz pandēmijas radītajām vajadzībām. Šos papildu ieteikumus Latvija ir izvērtējusi, izstrādājot IAP.

Šajā ziņojumā vēl ietverti četri ieteikumi, kā Latvija varētu pilnveidot un īstenot savu IAP. Dažus no šiem ieteikumiem Latvija jau ir izvērtējusi IAP izstrādes laikā, bet citus būtu iespējams pieņemt īstenošanas laikā:

- **Ietvert rīcībpolitikas darbības sistēmas līmeni.** Apsvērt rīcībpolitikas darbības sistēmas līmeni, lai risinātu problēmas, kuras ietekmē visu izglītības un prasmju sistēmu, ne tikai konkrētu izglītības līmeni.
- **Definēt atbildību un termiņus.** Noteikt dalībniekus, kas ir atbildīgi par rīcībpolitikas darbību, ņemot vērā viņu iespējas un gatavību atbalstīt rīcībpolitikas darbību un sadarboties tās ieviešanā. Izveidot laika grafiku ar īstermiņa un ilgtermiņa politikas darbībām.
- **Novērtēt finanšu ietekmi.** Katrai rīcībpolitikas darbībai novērtēt nepieciešamos finanšu resursus, identificēt par finansējumu atbildīgo, un izvērtēt finansējuma avota ilgtspēju.
- **Stiprināt stratēģisko plānošanu.** Ņemt vērā dažādos iespējamajos nākotnes scenārijus, izvērtēt to riskus, un stiprināt kopēju izglītības un prasmju sistēmas elastību pielāgoties nākotnes pārmaiņām.

2. Ieteikumi Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanai un IAP indikatoru izvēlei (3. nodaļa)

Latvijas IAP ir jāpapildina ar stabilu indikatoru sistēmu, lai uzraudzītu īstenošanas progresu. Tas sniegtu uzticamu, precīzu un savlaicīgu informāciju par cilvēkresursiem un finanšu resursiem, kas ieguldīti prasmēs, par to, kā darbojas un attīstās izglītības un prasmju sistēmas, kā arī par atdevi no ieguldījumiem prasmēs.

Latvijas pašreizējās indikatoru sistēmas izvērtējums atklāj trūkumus Latvijas spējā novērtēt progresu savu mērķu sasniegšanā. Piemēram, varētu tikt izveidoti indikatori, lai sekotu mūžizglītības finansējumam, lai atšķirtu atbirumu emigrācijas un citu iemeslu dēļ, uzraudzītu izglītojamo progresu izglītības sistēmā, novērtētu pirmskolas izglītības un aprūpes kvalitāti, kā arī sniegtu papildu informāciju par studentiem, piemēram, viņu mājās lietoto valodu un invaliditātes statusu.

Šis ziņojums piedāvā potenciālu indikatoru sarakstu IAP un pārskatu par papildu apsvērumiem, kuri ir izvērtēti Latvijas IAP izstrādes laikā. OECD kopā ar valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem kopumā pārskatīja 181 iespējamo indikatoru, tad izvērtēja prioritātes 10–12 potenciālajiem indikatoriem katrā no pieciem izglītības līmeņiem, pavisam 54 potenciālos indikatorus. Tika izteikti konkrēti priekšlikumi noteiktu indikatoru uzlabošanai un alternatīvu indikatoru izveidošanai. Daudzi no šiem indikatoriem tika iestrādāti IAP.

Šis ziņojums izceļ piecus papildu ierosinājumus attiecībā uz to, kā Latvija varētu uzlabot savu indikatoru sistēmu.

- **Savienot indikatoru datubāzes.** Uzlabot datu apmaiņu starp indikatoru datubāzēm, izmantojot unikālu identifikācijas numuru katrai personai, kas ļautu saistīt dažādu datubāžu datus par šo personu.
- **Uzlabot indikatoru datu kvalitāti.** Veicot regulāras datu apkopošanas sistēmas kvalitātes pārbaudes un ieviešot digitālās tehnoloģijas, stiprināt datu validācijas procesus.
- **Sasniedzamie rezultātu rādītāji (indikatoru).** Noteikt tādas sasniedzamo rezultātu rādītāju (indikatoru) mērķa vērtības, kas ir pietiekami ambiciozas, lai iedvesmotu un mobilizētu darbību, bet nebūtu tik nesasniedzamas, ka dalībnieki zaudētu motivāciju. Pārdomāt iespēju dažiem indikatoriem noteikt gada mērķus.
- **Palielināt kapacitāti indikatoru datu izmantošanai.** Atbalstīt pētniecības institūtus, lai nodrošinātu iespējas pilnvērtīgai noderīgo nacionālo un starptautisko indikatoru izmantošanai.
- **Uzlabot indikatoru datu izplatīšanu.** Uzlabot ar indikatoriem iegūtās informācijas izplatīšanu ar tādas lietotājiem ērtas platformas palīdzību, kuru izmanto plaša lietotāju auditorija.

1 Kopsavilkums un rekomendācijas

Šī sadaļa iepazīstina ar OECD Latvijas Prasmju stratēģijas Īstenošanas ieteikumu projekta svarīgākajiem rezultātiem un rekomendācijām. Šis projekts un tā pirmais posms – Prasmju stratēģijas Novērtējums un rekomendācijas – tika veidoti, lai palīdzētu Latvijai sagatavot savas Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (IAP). Sadaļa apkopo OECD ieteikumus divās jomās, no kurām katra pilnajā ziņojumā tiek skatīta atsevišķā nodaļā: 1) Ieteikumi Latvijas IAP izstrādei un IAP rīcībpolitikas darbību izvēlei; 2) Ieteikumi Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanai un IAP indikatoru izvēlei.

---

1. Ievads

Izglītības attīstības pamatnostādņu (turpmāk tās tiks sauktas par IAP) galvenais mērķis ir vadīt Latvijas centienus sniegt visiem tās iedzīvotājiem augstas kvalitātes un iekļaujošu izglītības un apmācības sistēmu un atbalstīt ilgtspējīgu nacionālu izaugsmi. IAP aptver visus izglītības līmeņus un visus mācīšanās veidus. Tas ir Latvijas Izglītības un zinātņu ministrijas sagatavots vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kurš nosaka rīcībpolitikas uzdevumus, politikas darbības, hronoloģiskos pārskatus, atbildīgos dalībniekus, saistītos izglītības un prasmju rīcībpolitiku finanšu un rīcībpolitikas sasniedzamos rezultātu rādītājus nākamajiem septiņiem gadiem. IAP tiek izstrādātas sadarbībā ar attiecīgajām ministrijām un plašu ieinteresēto pušu loku, piemēram, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru un citām institūcijām un asociācijām (pilns saraksts dots pielikumā). Kad IAP būs izstrādātas, tās tiks iesniegtas Saeimā apstiprināšanai.

IAP tiks veidotas, lai palīdzētu Latvijai izpildīt tās nacionālās un starptautiskās saistības. Tā kā Latvija ir tādu starptautisku savienību dalībvalsts kā Eiropas Savienība (ES), OECD un ANO, Latvija ir piekritusi un uzņēmusies saistības sasniegt kopīgus mērķus, taņī skaitā izglītības un prasmju jomā. Tā kā no Latvijas tiek gaidīti regulāri progresa ziņojumi par nepieciešamo darbību ieviešanu un kopīgo mērķu sasniegšanu, IAP jābūt saskaņotām ar šīm starptautiskajām saistībām. Tas, piemēram, nozīmē integrēt IAP starptautiskajām saistībām atbilstošās prasmes un lietot konsekventu terminoloģiju un indikatorus, lai šajās jomās novērtētu valsts progresu. Tāpat IAP jāatbalsta citu galveno Latvijas nacionālās attīstības stratēģiju un plānu mērķu sasniegšana, no kuriem daudzos ir ar izglītību un prasmēm saistīti uzdevumi un saistības. Te jānosauc ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālās attīstības plāns 2021.–2027. gadam un nozaru stratēģijas, piemēram, zinātnē, tehnoloģiju attīstībā un inovācijās. Salāgojot un koordinējot šīs stratēģijas, Latvija var radīt sinerģijas un nodrošināt savstarpēji papildinošas rīcībpolitikas darbības.

OECD atbalstīja Latviju tās Izglītības attīstības pamatnostādņu izstrādē 2021.–2027. gadam ar OECD Latvijas Prasmju stratēģijas projektu, kas tika veikts divos posmos: *Novērtējuma un rekomendāciju* posms (2018–2019) un *OECD Īstenošanas ieteikumu* posms (2019–2021).

Novērtējuma un rekomendāciju posmā tika identificēti Latvijas prioritārie darbības virzieni un sagatavotas konkrētas rekomendācijas, lai uzlabotu Latvijas sniegumu atbilstošo prasmju attīstībā un efektīvā prasmju izmantošanā. Šajā posmā tika analizēta Latvijas izglītības un prasmju sistēma un sniegtas situācijai piemērotas rekomendācijas tās uzlabošanai. Pamatojoties uz šo analīzi, kā arī ievadinformāciju no ieinteresēto pušu aktivitātēm Latvijā, OECD sagatavoja virkni konkrētu rekomendāciju, kuras sniegtas OECD ziņojumā „OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations”, kas publicēts 2019. gada decembrī (OECD, 2019^[1]).

Īstenošanas ieteikumu posma konstatējumi, kuri apkopoti šajā publikācijā „OECD (2020) Latvijas Prasmju stratēģijas Īstenošanas ieteikumi. Latvijas Izglītības pamatnostādņu pilnveidošana”, ir būtisks ieguldījums Latvijas IAP sagatavošanā. OECD tika lūgta sniegt ievadinformāciju Latvijas IAP divās pamatjomās:

1. Ieteikumi Latvijas IAP izstrādei un IAP rīcībpolitikas darbību izvēlei (skatīt pilnā ziņojuma 2. nodaļu).
2. Ieteikumi Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanai un IAP indikatoru izvēlei (skatīt pilnā ziņojuma 3. nodaļu).

Katra pilnā ziņojuma nodaļa raksturo efektīva izlases procesa elementus, izklāsta saistītā konteksta novērtējumu, apspriež piedāvātās rīcībpolitikas darbības vai indikatorus un sniedz praktiskus priekšlikumus tam, ko Latvija varētu izvērtēt kā nākamās veicamās darbības.

Šajā sadaļā turpmāk tiks īsi pastāstīts par Latvijas IAP (2. apakšsadaļa), apspriests, kā IAP ir saistīta ar citām starptautiskām un nacionālām saistībām (3. apakšsadaļa) un raksturots, kā OECD Latvijas Prasmju

stratēģijas I posms (4. apakšsadaļa) un II posms (5. apakšsadaļa) ir snieguši savu pienesumu Latvijas IAP attīstībā. Tiks arī izklāstītas II posma rekomendācijas.

2. Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam

Prasmes ir vitāli svarīgas, lai cilvēki un valstis varētu sekmīgi funkcionēt arvien sarežģītākajā, savstarpēji saistītajā un strauji mainīgajā pasaulē. Ražīgākās un inovatīvākas ir tās valstis, kurās iedzīvotāji attīsta stipras prasmes, mācās visu dzīvi un pilnībā un efektīvi izmanto savas prasmes darbā un sabiedrībā. Šīs valstis bauda augstāku sabiedrības uzticības līmeni, labākus veselības aizsardzības rezultātus un augstāku dzīves kvalitāti. Prasmju rīcībpolitikām ir galvenā nozīme, bruģējot valstu attīstības ceļu, piemēram, atvieglojot jaunu tehnoloģiju pieņemšanu vai palīdzot uzņēmumiem virzīties augšup pievienotās vērtības ķēdē. Prasmju politikas arī padara valstis pievilcīgākas ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem un sekmē tolerantākas un saliedētākas sabiedrības izveidošanos.

Lai nodrošinātu, ka valstis spēj pielāgoties un sekmīgi pastāvēt strauji mainīgajā pasaulē, visiem cilvēkiem ir nepieciešama piekļuve iespējām attīstīt un uzturēt stipru, vispusīgu prasmju klāstu. Šīs prasmes ietver kognitīvās prasmes, sociālās un emocionālās prasmes, darba un profesiju konkrētās prasmes un digitālās prasmes. Prasmju attīstības process notiek visu mūžu, tas sākas bērnībā un jaunībā un turpinās pieauguša cilvēka dzīvē (1. logs). Prasmju attīstība notiek ne tikai formāli – skolās un augstākajā izglītībā –, bet arī neformāli un ikdienā mājās, kopienā un darba vietās.

1. logs. OECD „prasmju” definīcija

Prasmju definīcija

Kognitīvās prasmes ietver sarežģītas informācijas saprašanu, interpretāciju, analīzi un komunikāciju, kā arī spēju izmantot šo informāciju ikdienas dzīves situācijās. Šīs prasmes ir vispārīgas, un tās ir aktuālas dažādās profesijās. Tās tiek uzskatītas par nepieciešamu pamatu efektīvai un sekmīgai dalībai mūsdienīgu tautsaimniecību sociālajā un ekonomiskajā dzīvē.

Sociālās un emocionālās prasmes, zināmas arī kā nekognitīvās prasmes, vispārīgās prasmes jeb rakstura prasmes, – tās ir prasmes, kas nepieciešamas, lai strādātu kopā ar citiem (draudzīgums, cieņa, rūpes), sasniegtu mērķus (noturīgums, paškontrolē, degsme sasniegt mērķus) un pārvaldītu emocijas (miers, optimisms, pārliecība). Tās pamatojas atzītās personības psiholoģijas taksonomijās, konkrēti piecos lielajos personības faktoros (ekstraversija, pieklājība, apzinīgums, emocionālā stabilitāte un atvērtība).

Darbam un profesijai specifiskās prasmes attiecas uz darbavietās nepieciešamajām tehniskajām prasmēm. Atšķirībā no kognitīvajām, sociālajām un emocionālajām prasmēm, tās nav atbilstošas vai piemērojamas visās profesijās, bet attiecas konkrēti uz noteiktu profesiju. Parasti tās atspoguļo personas kvalifikācija, un tās novērtē darba devēji.

Digitālās prasmes tiek uzskatītas par tehniskām prasmēm, kaut arī tās ir saistītas ar kognitīvām spējām saprast digitālu saturu, veikt tā interpretāciju, analīzi un komunikāciju. Tās izmanto dažādās profesijās, un tās arvien vairāk iekļaujas ikdienas dzīves sociālajos aspektos.

Avoti: OECD (2019^[2]), *OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future*, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264313835-en>; OECD (2020^[3]), *Strengthening the Governance of Skills Systems: Lessons from Six OECD Countries*, <https://dx.doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en>.

IAP izstrādā atbilstoši LR Izglītības likumam (14. panta 18. daļa), kas nosaka Ministru kabineta kompetenci izstrādāt izglītības stratēģiju. IAP tiek izstrādātas, lai sekmētu Latvijas attiecīgo starptautisko un nacionālo saistību izpildi (skatīt 3. apakšsadaļu). Dažas IAP darbības tiek turpinātas no iepriekšējā IAP 2014.–

2020. gadam, bet citas ir jaunas. IAP izstrādā Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar citām ministrijām, kas strādā ar prasmēm, piemēram, Labklājības ministriju, Ekonomikas ministriju, un plašu ieinteresēto pušu loku, piemēram, arodbiedrībām, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru un citām iestādēm un asociācijām (pilns saraksts dots pielikumā). IAP tiks iesniegtas Saeimā apstiprināšanai 2020. gada beigās.

3. IAP un Latvijas starptautiskās un nacionālās saistības par prasmēm

IAP ir veidotas, lai palīdzētu Latvijai izpildīt tās starptautiskās saistības, tanī skaitā Eiropas līmenī un ārpus tā (1. tabula). Tā kā Latvija ir tādu starptautisku savienību dalībvalsts kā Eiropas Savienība (ES), OECD un ANO, Latvija ir piekritusi un uzņēmusies saistības sasniegt kopīgus mērķus, tanī skaitā izglītības un prasmju jomā. Tās ietver ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), konkrēti, IAM4 par izglītību, darbības jaunajā Prasmju programmā Eiropai un Eiropas prasmju darba kārtībai ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālam taisnīgumam un noturībai (2020), Eiropas sociālo tiesību pīlāra principus un tiesības un Eiropas pusgada sasniedzamos rezultātu rādītājus. Tā kā no Latvijas tiek gaidīti regulāri progresu ziņojumi par nepieciešamo darbību ieviešanu un kopīgo mērķu sasniegšanu, IAP jābūt saskaņotām ar šīm starptautiskajām saistībām. Tas, piemēram, nozīmē integrēt IAP starptautiskajām saistībām atbilstošās prasmes un lietot konsekventu terminoloģiju un indikatorus, lai šajās jomās mērītu valsts progresu. Tas ļaus Latvijai sevi salīdzināt ar citām līdzīgām valstīm, identificēt savas stiprās un vājās puses un aktīvāk līdzdarboties, mācoties no līdzīgām valstīm. Tas sniegtu vērtīgu izpratni, kas varētu iedvesmot un vadīt Latvijas IAP īstenošanu.

Tāpat IAP jāatbalsta citu svarīgo Latvijas nacionālās attīstības mērķu sasniegšana, kuri ir raksturoti dažādos stratēģiskos dokumentos, piemēram, „Latvijas izaugsmes modelis. Cilvēks pirmajā vietā”, Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālās attīstības plāns 2021.–2027. gadam (1. tabula). Ir svarīgi, ka IAP ir saskaņotas ar šīm stratēģijām un ka visi šajos dokumentos noteiktie, ar prasmēm saistītie sasniedzamie rezultātu rādītāji arī ir iekļauti IAP. Tāpat IAP jāskatās ar projektiem, kas attiecas uz izglītību un prasmēm, tādiem kā Viedās specializācijas stratēģija 2021.–2027. gadam, kas ir daļa no Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēm un kurā arī ir ar prasmēm saistītas sadaļas. Koordinējot IAP izstrādi ar saistītajām stratēģijām un rīcībpolitikām, būs iespējams radīt sinerģijas un nodrošināt, ka dažādu stratēģiju rīcībpolitikas darbības ir savstarpēji papildinošas. Eksistē arī konkrētām izglītības un prasmju sistēmas sastāvdaļām aktuāli projekti, piemēram, Izglītības un zinātnu ministrijas izglītības monitoringa projekts, kurā līdz 2023. gadam tiek izstrādāta monitoringa sistēma izglītības kvalitātes novērtēšanai. Tā kā izglītības kvalitātes indikatori arī ir aktuāli IAP, ir svarīgi koordinēt šādu indikatoru izstrādi un pārdomāt, kā tos var iekļaut IAP.

1. tabula. Latvijas IAP aktuālo starptautisko un nacionālo saistību pārskats

Saistības	Raksturojums
Starptautiskās	
Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam (2015)	Programmas pamatā ir 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), kurus visas valstis ir aicinātas kopīgi sasniegt. Ceturtais mērķis (IAM4) attiecas uz izglītību, un tajā ir 10 sasniedzamo rezultātu rādītāji un 11 indikatori. IAM4 iekļauto izglītības tematu lokā ir piekļuves kvalitatīvai pirmskolas izglītībai un aprūpei (APIA) nodrošināšana visiem, vienlīdzīgas piekļuves nodrošināšana tehniskajai, profesionālajai un augstākajai izglītībai, ievērojama to jauniešu un pieaugušo skaita palielināšana, kuriem ir nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes darba veikšanai un uzņēmējdarbībai piemērotas prasmes, dzimumu atšķirību novēršana izglītībā; izglītības iestāžu izveidošana un modernizēšana un pedagogu skaita palielināšana.

Saistības	Raksturojums
Jaunā Prasmju programma Eiropai (2020)	Šī ir ES kopēja programma apvienotam darbam ar dalībvalstīm un visu līmeņu ieinteresētajām pusēm, lai uzlabotu prasmju rezultātus, īpaši COVID-19 kontekstā un ņemot vērā faktu, ka kvalifikācijas celšanas un pārkvalifikācijas iespējām vajadzētu būt svarīgai atkopšanās sastāvdaļai. Programmā ir 12 darbības, kas apvienotas četros blokos: 1) aicinājums apvienot spēkus kopīgai rīcībai; 2) stratēģisku darbību kopums, lai nodrošinātu, ka cilvēkiem ir darbavietām piemērotas prasmes; 3) rīki un iniciatīvas, lai atbalstītu cilvēku mūžizglītību; 4) darbības shēmas, lai palielinātu investīcijas prasmēs. Programma arī nosaka četrus ambiciozus, uz vispārattīstītiem kvantitatīviem indikatoriem balstītus, līdz 2025. gadam sasniedzamus mērķus.
Eiropas sociālo tiesību pīlārs (2017)	Pīlārs nosaka 20 galvenos principus un tiesības taisnīga un labi funkcionējoša darba tirgus atbalstam. Tie ir strukturēti trijās nodalās: 1) vienādas iespējas un piekļuve darba tirgum; 2) taisnīgi darba apstākļi; 3) sociāla aizsardzība un iekļaušana. Lai īstenotu šos 20 principus un tiesības, Eiropas Komisija Eiropas līmenī ir sākusī rīcības plānu un konkrētas iniciatīvas, kā arī no ES budžeta ir rezervējusi ievērojamu finansiālu atbalstu, tanī skaitā no Eiropas Sociālā fonda (ESF+), kuram Eiropas Komisija piedāvā piešķirt 100 miljardus eiro laika posmā no 2021. līdz 2027. gadam.
Nacionālās	
Latvijas izaugsmes modelis. Cilvēks pirmajā vietā (2005)	Šis konceptuālais dokuments raksturo Latvijas izaugsmes ilgtermiņa redzējumu nākamajiem 20–30 gadiem un uzsvēr cilvēkiem nepieciešamās zināšanas un prasmes. Tajā noteiktās prioritātes ir 1) ikvienam garantēta iespēja iegūt vidējo izglītību un nodrošināta iespēja iegūt augstāko un profesionālo izglītību; 2) augstākās izglītības absolventu ar maģistra un doktora grādiem skaita palielināšana; 3) tehniskās zinības un dabaszinātnes studējošo īpatsvara pieaugums visos izglītības sistēmas līmeņos.
Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (2010)	Šī ir galvenā ilgtermiņa attīstības stratēģija visām politikas nozarēm, tanī skaitā izglītībai. Tā uzsvēr nepieciešamību pēc paradigmas maiņas izglītībā, kurā vecāki, mācībspēki, izglītojamie un mācību iestādes apzinās savu līdzatbildību kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā. Prioritātes ietver arvien lielāku piekļuvi izglītībai, izglītības sistēmas pārvaldības uzlabošanu, mācību iestāžu pārvēršanu par sociālā tīklojuma centru, mācīšanas uzlabošanu, IKT ieviešanu izglītībā un izglītošanās veicināšanu mūža garumā.
Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (2020)	Šī ir valsts nacionālā attīstības stratēģija ar ilgtermiņa un vidēja termiņa sasniedzamajiem rezultātu rādītājiem. Plāna prioritātes, kuras ir saistītas ar prasmēm, ietver nolūku samazināt jauniešu skaitu ar zemu prasmju līmeni un palielināt audzēkņu īpatsvaru ar augstu prasmju līmeni, samazināt tādu jauniešu īpatsvaru, kuri nav iesaistīti izglītībā vai darba tirgū (NEET), uzlabot profesionālo izglītību un apmācību, uzlabot augstākās izglītības kvalitāti un tās starptautisko pievilcību, palielināt dalību pieaugušo izglītībā.
Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (2020)	Šīs pamatnostādnes raksturo Latvijas stratēģiju inovāciju sistēmas koordinācijai un tās zināšanu bāzes un inovāciju kapacitātes attīstībai. Šā mērķa sasniegšanai svarīgas ir prasmes zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju jomās. Pamatnostādņu mērķis ir veicināt Latvijas zinātnes un pētniecības starptautisko konkurētspēju, atbalstīt izglītības sektora modernizāciju, veidot efektīvāku zināšanu pārneses vidi, optimizēt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomas pārvaldību, veidot pieprasījumu pēc zinātnes un inovācijām, kā arī sociālu nozīmīgu un atvērtu zinātnei, lai risinātu globālus un vietējus izaicinājumus.
Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas projekts	Šis Eiropas Sociālā fonda finansētais projekts sākās 2018. gadā ar mērķi līdz 2023. gadam izstrādāt izglītības sistēmas monitoringa sistēmu. Projektā izstrādā un validē izglītības kvalitātes monitoringa rīku prototipus, kuri ietver konkrētus indikatorus Latvijas izglītības kvalitātes novērtēšanai. Katrs indikators tiks skaidri definēts, un tiks iekļauti paskaidrojumi un metodoloģija to mērīšanai un līmeņatzīmes 2024. un 2027. gadam.
Saliedētas sabiedrības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (2020)	Šīs politikas virsmērķis ir veicināt saliedētas un pilsoniskās sabiedrības veidošanos uz Satversmē norādīto cilvēktiesību un vienojošo demokrātijas vērtību, Latvijas valodas un kultūrtelpas pamata. Tā ietver pilsonisku izglītību, valodas politiku un jaunatnes politiku. IAP kontekstā stratēģija ir nozīmīga saistībā ar sociālo un ekonomisko prasmju attīstību, piemēram, rūpēm par citiem, orientāciju uz mērķi un emociju vadību.
Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (2020)	Šo pamatnostādņu mērķis ir attīstīt vienotus digitālus risinājumus un ieviest jaunus, efektīvus, sabiedrībai sasniedzamus pakalpojumus un infrastruktūru, kas atbilst pasaules informācijas sabiedrības mērķiem un ES digitālā vienotā tirgus attīstības tendencēm. Digitālās prasmes ir būtiskas šīs stratēģijas īstenošanā. Attiecībā uz digitālo prasmju attīstību stratēģija atsaucas uz ES Digitālās kompetences sistēmu, kur digitālā kompetence ir atzīta par 21. gadsimta pamatkompetenci. Ieguldījumi digitālajās kompetencēs visā Latvijas izglītības sistēmā ir atzītas par vienu no stratēģijas pamatvirzieniem.
Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (2020)	Šīs ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas ietver visus tautsaimniecības sektoros un nosaka darbības virzienus ekonomikas izaugsmes veicināšanai. 2027. gadam ir identificēti pieci virzieni: cilvēkkapitāla attīstība, eksporta pieaugums, uzņēmējdarbības vide, investīcijas digitālajā un tehnoloģiju infrastruktūrā un inovāciju kapacitāte. Šīs pamatnostādnes atzīst strauji mainīgā darba tirgus kontekstu, nepieciešamību darba ņēmējiem pastāvīgi apgūt jaunas zināšanas un darba devējiem ieguldīt savu darbinieku izglītībā un tehnoloģiskajā attīstībā.

Saistības	Raksturojums
Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (2019)	Šī ir vidēja termiņa Latvijas reģionālās attīstības stratēģija. Šīs politikas virsmērķis ir veicināt visu reģionu ekonomiskās attīstības potenciālu un samazināt to sociāli ekonomiskās atšķirības. Lai sasniegtu šo mērķi, viens no identificētajiem darbības virzieniem ir inovāciju un zinātņu ietilpīgās uzņēmējdarbības vides attīstība reģionos. Tam nepieciešams attīstīt, piesaistīt un noturēt augsti kvalificētu cilvēkkapitālu.

Piezīme. Šis nav pilns saraksts.

4. 1. posms. OECD Prasmju stratēģijas Novērtējums un rekomendācijas

Novērtējuma un rekomendāciju posms sniedza stipru pierādījumu bāzi IAP izstrādei. Projekts ir sekmējis lielāku mijiedarbību un apmaiņu starp visiem attiecīgajiem dalībniekiem no ministrijām, pārvaldes līmeņiem un ieinteresētajām pusēm (2. logs). Šajā procesā tika izveidota kopēja izpratne par izaicinājumiem un iespējām, kas saistīti ar prasmēm un kas kalpotu koordinētu darbību veikšanai. OECD izmantoja starptautiskus, nacionālus un citus datu avotus, no valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem saņemto informāciju, kā arī OECD zināšanas un pieredzi, tanī skaitā OECD Prasmju centra, OECD Izglītības un prasmju direktorāta un OECD Nodarbinātības, darba un sociālo lietu direktorāta ekspertu pieredzi un spējas. Projektā izmantoti konkrēti citu valstu izglītības un prasmju politiku attīstības piemēri, kas sniedza Latvijai noderīgu pieredzi un sagatavoja konkrētas rekomendācijas identificētajās prioritāšu jomās. Latvijas pārstāvji tika arī uzaicināti piedalīties OECD līdzbiedru mācīšanās pasākumos, lai viņi varētu dalīties ar Latvijas pieredzi un mācīties no citu valstu pieredzes. Tas palīdzēja paplašināt un padziļināt izpratni par sekmīgajām rīcībpolitikām. Šīs projekta posma konstatējumi, starptautiskās prakses piemēri un rekomendācijas ir nozīmīga ievadinformācija Latvijas IAP izstrādei. Svarīgākais, ka I posma konstatējumi atbalstīja politikas darbību izstrādi un prioritāšu noteikšanu.

2. logs. Visas valdības un visas sabiedrības vienotas pieejas prasmju rīcībpolitikā veicināšana – novērtējuma un rekomendāciju posms

OECD Latvijas Prasmju stratēģijas projektu 2018. gada septembrī sāka Latvijas izglītības un zinātņu ministrs un valsts sekretārs Prasmju stratēģijas seminārā Rīgā. Šajā pasākumā piedalījās Izglītības un zinātņu ministrijas, Labklājības ministrijas, Pārresoru koordinācijas centra, darba devēju pārstāvošo organizāciju, arodbiedrību un Eiropas Komisijas pārstāvji. Projekts ietvēra pastāvīgu uzraudzību un informācijas sagatavošanu, kuru veica Latvijas Izglītības un zinātņu ministrijas koordinēta starpministriju komanda, kurā strādāja arī citu ministriju un organizāciju eksperti. 2019. gada februārī un maijā divos darbsemināros tikās plašs ieinteresēto pušu loks, tanī skaitā arodbiedrības, darba devēji, nozaru izglītības īstenotāji, izglītības iestādes, akadēmiskās sabiedrības un valdības pārstāvji. Tāpat notika astoņas fokusa grupas un divpusējas tikšanās ar ieinteresētajām pusēm un ekspertiem. Kopā OECD tikās ar 500 ieinteresētajām pusēm. Eiropas Komisija projektam sniedza finansiālu atbalstu un piedalījās Prasmju stratēģijas seminārā un abos ieinteresēto pušu darbsemināros. Procesā tika iegūta informācija, kas palīdzēja sagatavot 2019. gada 19. decembrī publicētajā ziņojumā „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” sniegtās rekomendācijas.

Avots: OECD (2019^[1]), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

OECD un Latvijas valdība identificēja četras prioritāšu jomas Latvijas prasmju snieguma uzlabošanai. Svarīgākie konstatējumi un iespējas Latvijas snieguma uzlabošanai katrā no šīm jomām ir sniegtas Tsā apkopojumā turpmākajā tekstā un kopā ar analīzi ir plašāk izvērsti ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” nodaļās (OECD, 2019^[1]).

1. prioritāte. Izglītojamo prasmju rezultātu stiprināšana

Valstu ekonomiskajai izaugsmei un labklājībai nākotnē svarīga investīcija ir nodrošināt, ka jaunieši sekmīgi sāk mācības skolās. Latvijā valdība daudz līdzekļu iegulda izglītībā, kas apliecina apņemšanos nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un nosaka augstus uzņemšanas rādītājus. Latvijā ir iespējams stiprināt izglītojamo prasmju rezultātus: 1) palielinot kapacitāti mācībspēku kvalifikācijas uzlabošanai; 2) sekmējot pastāvīgu kvalitātes uzlabošanu no agrīnas pirmskolas izglītības un aprūpes (APIA) līdz pat vidējai izglītībai; 3) palielinot vienlīdzību starp pilsētām un laukiem; 4) stiprinot profesionālo izglītību un apmācību (PIA).

2. prioritāte. Mūžizglītības kultūras veicināšana

Spēcīga pieaugušo izglītības kultūra ir obligāta, ja Latvija vēlas nodrošināt, ka visi indivīdi ir gatavi atjaunot esošās prasmes vai iegūt jaunas prasmes, lai pielāgotos jauniem izaicinājumiem un iespējām un būtu sekmīgi arvien sarežģītākajā pasaulē. Pieaugušo izglītības veicināšana ir Latvijas prioritāte, tai cenšoties līdz 2020. gadam sasniegt Eiropas Savienības 15 % līdzdalības līmeņatzīmi. Latvijā ir iespējams veicināt mūžizglītības kultūru: 1) palielinot informētību par pieaugušo izglītību; 2) samazinot šķēršļus pieaugušo izglītībai; 3) paplašinot pieaugušo izglītības piedāvājumu; 4) paaugstinot pieaugušo izglītības kvalitāti.

3. prioritāte. Prasmju nelīdzsvarotības samazināšana darba tirgū

Tā kā darba tirgū nepieciešamās prasmes turpina mainīties globalizācijas, digitalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu dēļ, prasmju nelīdzsvarotības samazināšana turpina būt svarīga rīcībpolitikas prioritāte. Daudzi darba devēji ziņo, ka prasmju trūkums ir būtisks šķērslis ilgtermiņa ieguldījumu lēmumiem. Šis trūkums ir īpaši akūts dabaszinību, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) un veselības aizsardzības jomās. Augsti izglītotu darbinieku emigrācija no Latvijas ir atstājusi iespaidu uz šo prasmju trūkumu. Latvijā ir iespējams samazināt prasmju nelīdzsvarotību darba tirgū: 1) stiprinot augstākās izglītības sistēmas spēju reaģēt uz mainīgo prasmju pieprasījumu; 2) noturot talantus Latvijā, veicinot ilgtspējīgu algu kāpumu un darba apstākļu uzlabošanu; 3) atbalstot iekšējo mobilitāti un piesaistot prasmīgus ārzemju darbiniekus.

4. prioritāte. Prasmju sistēmas pārvaldības stiprināšana

Efektīvi pārvaldības pasākumi ir pamatā Latvijas sniegumam cilvēku prasmju attīstīšanā un izmantošanā. Prasmju rīcībpolitiku sekmes ir atkarīgas no plaša dalībnieku loka un sektoriem nacionālajā un vietējā līmenī. Latvijas Izglītības un prasmju stratēģija 2021.–2027. gadam sniedz iespēju mobilizēt šos dalībniekus un koordinēt viņu darbu. Latvijas administratīvi teritoriālo reformu kontekstā prasmju rīcībpolitikas jomā ir iespējams stiprināt šobrīd nesistemātisko sadarbību ar pašvaldībām un starp tām. Latvijā ir iespējams stiprināt prasmju sistēmas pārvaldību: 1) stiprinot prasmju politikas stratēģijas un tās pārraudzību; 2) uzlabojot sadarbību dažādos pārvaldes līmeņos un ar ieinteresētajām pusēm; 3) veidojot vienotu prasmju monitoringa un informācijas sistēmu; 4) palielinot ieguldījumus mūžizglītībā, tos mērķtiecīgi virzot un īstenojot kopīgi.

5. 2. posms. OECD Prasmju stratēģijas Īstenošanas ieteikumi

Turpinot Prasmju stratēģijas Novērtējuma un rekomendāciju posmā padarīto, *Īstenošanas ieteikumu* posms palīdzēja Latvijai sagatavot tās IAP. Tāpat kā iepriekš Latvijā izmantoja visas valdības un visas sabiedrības vienotu pieeju, iesaistot visas atbilstošās ministrijas, atbilstošos pārvaldes līmeņus un

ieinteresētās puses (3. logs). Nolūks bija sekmēt lielāku attiecīgo dalībnieku mijiedarbību un viedokļu apmaiņu, lai izveidotu kopīgu izpratni par IAP iekļaujamajām rīcībpolitikas darbībām un indikatoriem. OECD izmantoja starptautiskus, nacionālus un citus datu avotus, no valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem saņemto informāciju, kā arī OECD zināšanas un pieredzi, tanī skaitā OECD Izglītības sistēmu indikatoru komandas un OECD Prognozēšanas (forsaita) komandas izglītības indikatoru ekspertu pieredzi un spējas. Projektā izmantoti konkrēti citu valstu, piemēram, Igaunijas, izglītības stratēģiju attīstības piemēri, kas sniedza svarīgu pieredzi un palīdzēja sagatavot konkrētas rekomendācijas identificētajās prioritāšu jomās. Latvijas pārstāvji tika arī uzaicināti piedalīties OECD līdzbiedru mācīšanās pasākumos, lai viņi varētu dalīties ar Latvijas pieredzi un mācīties no citu valstu pieredzes, tā paplašinot un padziļinot savu izpratni par sekmīgajām rīcībpolitikām.

3. logs. Visas valdības un visas sabiedrības vienotas pieejas prasmju rīcībpolitikai veicināšana – īstenošanas ieteikumu posms

Īstenošanas ieteikumu posms 2019. gada oktobrī sāka Latvijas izglītības un zinātņu ministrs, iesaistot pārstāvjus no Izglītības un zinātņu ministrijas, Labklājības ministrijas un Ekonomikas ministrijas, kā arī plašu ieinteresēto pušu loku, tanī skaitā arodbiedrības, darba devējus, nozaru izglītības īstenošanas, izglītības iestādes un akadēmiskās sabiedrības pārstāvjus.

2019. gada oktobrī OECD organizēja prognozēšanas (forsaita) darbsemināru, kas pulcēja valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjus, lai identificētu jaunās sociāli ekonomiskās tendences, kuras ietekmē prasmes, un apspriestu ar šīm tendencēm saistītās iespējamās nākotnes ietekmes, iespējas un izaicinājumus Latvijas IAP.

2019. gada novembrī OECD atbalstīja virkni prioritāšu izvērtēšanas darbsemināru un fokusa grupu darbu ar valdības un ieinteresēto pušu piedalīšanos, lai apspriestu un identificētu ar IAP saistītās rīcībpolitikas darbības. Rezultātā tika iegūtas 87 iespējamās rīcībpolitikas darbības piecos izglītības līmeņos (pirmskolas izglītība un aprūpe, vispārējā izglītība, profesionālā izglītība un apmācība, augstākā izglītība, pieaugušo izglītība).

2020. gada februārī OECD organizēja virkni stratēģijas attīstības darbsemināru kopā ar valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem, lai turpinātu darbu pie šīm rīcībpolitikas darbībām un noteiktu prioritātes potenciālajiem Latvijas IAP rīcībpolitikas indikatoriem. OECD dalībniekiem piedāvāja starptautiskajā un nacionālajā praksē izmantotu 181 iespējamo indikatoru sarakstu, rosināja dalībniekus nepieciešamības gadījumā piedāvāt citus jaunus indikatorus un sekmēja diskusijas, lai noteiktu par piemērotākajiem uzskatītos indikatorus. Izvērtējot prioritātes, katrā no pieciem izglītības līmeņiem tika piedāvāti 10–12 indikatori, pavisam 55 IAP indikatori.

Šo iesaistīšanas pasākumu rezultāti ir iekļauti šajā ziņojumā kopā ar OECD veikto papildu analīzi un diskusiju un konkrētām rekomendācijām Latvijas turpmākajām darbībām, sagatavojot IAP gala versiju.

Īstenošanas ieteikumu posma konstatējumi, kas apkopoti publikācijā „OECD (2020) Latvijas Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumi. Latvijas Izglītības pamatnostādņu pilnveidošana”, ir būtisks ieguldījums Latvijas IAP sagatavošanā. OECD tika lūgts sniegt ievadinformāciju Latvijas IAP divās pamatjomās:

1. Ieteikumi Latvijas IAP izstrādei un IAP rīcībpolitikas darbību izvēlei (skatīt pilnā ziņojuma 2. nodaļu);
2. Ieteikumi Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanai un IAP indikatoru izvēlei (skatīt pilnā ziņojuma 3. nodaļu).

OECD ievadinformācija – tanī skaitā svarīgākie konstatējumi un rekomendācijas – katrā no šīm jomām detalizētāk ir raksturota pilnā ziņojuma nodaļās un apkopota tālāk apakšsadaļās. Tālāk esošais kopsavilkums apskata līdz šim OECD sniegto ievadinformāciju IAP sagatavošanai, kā arī priekšlikumus Latvijas turpmākajām darbībām, sagatavojot IAP gala versiju.

1. Ieteikumi Latvijas IAP attīstībai un IAP rīcībpolitikas darbību izvēlei

Latvijas IAP ir stratēģisks dokuments, kas raksturo Latvijas vidēja termiņa izglītības un prasmju rīcībpolitikas mērķus. Labi definētu IAP priekšrocības ir to rīcībpolitikas darbību izklāsts, kuras Latvija plāno īstenot, lai sasniegtu savus rīcībpolitikas mērķus, un skaidras norādes, kas, kam un kad jā dara.

Efektīvam Latvijas IAP rīcībpolitikas darbību identificēšanas procesam ir nepieciešama rīcībpolitikas darbību izvēles sistēma un visu atbilstošo ieinteresēto pušu iesaiste procesā. Sistēma veicina izvēles procesu, rosinot iesaistītos dalībniekus izvērtēt piedāvāto darbību pamatotību un to, kā tās sekmē IAP rīcībpolitikas uzdevumus. IAP rīcībpolitikas darbību identificēšanai ir nepieciešama atbilstošo ieinteresēto pušu iesaiste, jo tām ir vērtīga pieredze un svarīgas zināšanas par nozari, kā arī svarīga nozīme rīcībpolitikas darbību īstenošanā.

Virkne tendenču nosaka Latvijas iespējas un prasmju vajadzības. Tādas visaptverošas tendences kā globalizācija, tehnoloģijas progress un iedzīvotāju novecošana, kā arī COVID-19 pandēmija nosaka būtiskas pārmaiņas prasmju vajadzībās sabiedrībā un ekonomikā. Pilnā ziņojuma 2. nodaļā OECD sniedz ieteikumus rīcībpolitikas konteksta ietekmei tādu rīcībpolitikas darbību izvēlei, kuras sekmē IAP mērķus.

Sagatavojot IAP, Latvija izvērtēja ziņojumā „OECD Latvijas Prasmju stratēģijas Novērtējums un rekomendācijas” piedāvātās rīcībpolitikas darbības, kas kā kopsavilkums ir sniegtas šā ziņojuma kopsavilkuma pielikumā. Šīs rīcībpolitikas darbības tika sagatavotas, pamatojoties uz plaša dalībnieku loka ievadinformāciju, kā arī padziļinātu Latvijas izglītības un prasmju sistēmas izvērtējumu. Tā kā ir ievērojami mainījies konteksts neparedzētās COVID-19 pandēmijas dēļ, šis ziņojums sniedz papildu ieteikumus par rīcībpolitikas darbībām, kuras Latvijā būtu vēlams izvērtēt, lai reaģētu uz pandēmijas radītajām vajadzībām.

Pilnā ziņojuma 2. nodaļā tiek arī izteikti priekšlikumi, kā Latvija varētu turpmāk pilnveidot un īstenot savas IAP. Latvijai vajadzētu iestrādāt rīcībpolitikas darbības sistēmas līmenī, rīcībpolitikas darbībās iesaistītajiem dalībniekiem piešķirt uzdevumus un noteikt atbildību, izveidot skaidru īstenošanas laika grafiku, noteikt nepieciešamā finansējuma avotu un daudzumu un stiprināt stratēģisko plānošanu, lai labāk prognozētu un plānotu iespējamās rīcībpolitikas konteksta pārmaiņas. Šāda IAP tālāka attīstība ļautu efektīvāk īstenot rīcībpolitikas darbības un rezultātā sasniegt savus rīcībpolitikas uzdevumus.

2. tabula. Rekomendācijas turpmākai Latvijas IAP uzlabošanai

Darbības	Rekomendācijas
1. Ietvert rīcībpolitikas darbības sistēmas līmenī	Apsvērt rīcībpolitikas darbības sistēmas līmeni, lai risinātu problēmas, kuras ietekmē visu izglītības un prasmju sistēmu, ne tikai konkrētu izglītības līmeni. Rīcībpolitikas darbības sistēmas līmenī ietver centienus stiprināt prasmju rīcībpolitikas pārraudzību, uzlabot sadarbību starp dažādiem pārvaldes līmeņiem, izveidot integrētu monitoringa un informācijas sistēmu, palielināt, labāk plānot un kopīgi veikt ieguldījumus mūžizglītībā.
2. Definēt atbildību un termiņus	Noteikt dalībniekus, kas ir atbildīgi par rīcībpolitikas darbību, ņemot vērā viņu iespējas un gatavību atbalstīt rīcībpolitikas darbību un sadarboties tās ieviešanā. Izvēloties atbilstošos dalībniekus konkrētām rīcībpolitikas darbībām, jāpievērš uzmanība tādu dalībnieku noteikšanai, kuriem ir gan pietiekamas spējas (piemēram, finanšu, pieredzes, zināšanu, sadarbības), lai īstenotu rīcībpolitikas darbību, gan gatavība atbalstīt rīcībpolitikas darbību un sadarboties tās ieviešanā. Izveidot laika grafiku ar īstermiņa un ilgtermiņa politikas darbībām. Šāds laika grafiks atspoguļo atšķirīgo laiku, kas nepieciešams, lai ieviestu dažādas rīcībpolitikas darbības; tas arī ļauj dalībniekiem sekot un pārādīt progresu. Laika grafiki jāveido, ievērojot pašu atbilstošās iespējas īstenot rīcībpolitikas darbību, jo tas var ietekmēt nepieciešamo laika daudzumu. Ja dalībnieks atbild par vairākām rīcībpolitikas darbībām un viņam ir ierobežotas iespējas tās īstenot, tad var būt noderīgi darbības sakārtot laikā.
3. Novērtēt finanšu vajadzības/ietekmi	Katrai rīcībpolitikas darbībai novērtēt nepieciešamos finanšu resursus. Novērtējumos jāievēro tādi apsvērumi kā rīcībpolitikas darbības sarežģītība, īstenošanai nepieciešamie ieguldījumi un atbildīgo dalībnieku(-a) spēja efektīvi izmantot finansējumu. COVID-19 pandēmijas un ierobežota budžeta kontekstā, finansējums varētu pirmkārt tikt izmantots augstākas prioritātes rīcībpolitikas darbībām, kamēr zemākas prioritātes rīcībpolitikas darbības varētu tikt atnestas vai samazinātas. Katrai rīcībpolitikas darbībai identificēt par finansējumu atbildīgo un izvērtēt finansējuma avota ilgtspēju. Finansējuma avots var būt valdība, darba devēji, indivīdi un starptautiskas partnerorganizācijas vai tie visi dažādās kombinācijās. Jāizvērtē finansējuma avotu ilgtspēja un jāapstiprina, ka finansējuma avots ir pieejams visu plānotās rīcībpolitikas darbības laiku. Ir jāveido rezerves plāni, lai ievērojama finansējuma samazinājuma gadījumā pielāgotu IAP īstenošanu.
4. Stiprināt stratēģisko plānošanu	Nemt vērā dažādos iespējamās nākotnes scenārijus, prognozēt iespējamās pārmaiņas sabiedrībā un ekonomikā un pētīt to potenciālās ietekmes uz Latvijas izglītības un prasmju rīcībpolitikām. Pētīt, kā citu rīcībpolitikas sektoru daudzējādā attīstība (piemēram, ekonomikā, darba tirgū, veselības aizsardzībā un tehnoloģijās) var negaidītā veidā pārklāties un mijiedarboties ar izglītības un prasmju rīcībpolitikām, un noteikt, ka IAP jāpapildina un jāprecizē. Iedrošināt atvērtību saistībā ar analīzē izmantotajiem pieņēmumiem un radīt iespējas novērtēt nenoteiktību cēloņus Latvijā. Izvērtēt dažādo iespējamo nākotnes scenāriju riskus un noteikt vājās vietas tajā, kā esošā izglītības un prasmju sistēma pielāgojas šādām pārmaiņām. Noteikt veidus, kā strādāt ar riskiem un attiecīgi sagatavoties IAP īstenošanā. Padarīt riska novērtējumu rezultātus pieejamus politikai veidotājiem, lai informētu lēmējus un ļautu viņiem pieņemt apzinātus lēmumus par kompromisi un prioritāšu noteikšanu. Veikt noturības sistēmanalīzi, lai identificētu, kuras Latvijas izglītības un prasmju sistēmas daļas visvairāk ir ietekmējusi COVID-19 krīze un kuras nākotnes satricinājumi var ievainot visvairāk. Tas ļautu Latvijai noteikt tās prioritārās sistēmas daļas, kam nepieciešams papildu atbalsts, lai tā stiprinātu kopējo izglītības un prasmju sistēmas noturību un atbalstītu riska grupas IAP laikā un pēc tām.

2. Ieteikumi Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanai un IAP indikatoru izvēlei

Latvijas IAP ir jāpapildina ar stabilu indikatoru sistēmu, lai uzraudzītu īstenošanas progresu. Šāda stabila, izglītības un prasmju rīcībpolitikas indikatoru sistēma sniedz uzticamu, precīzu un savlaicīgu informāciju par cilvēkresursiem un finanšu resursiem, kas ir ieguldīti prasmēs, par to, kā darbojas un attīstās izglītības un prasmju sistēmas, kā arī par atdevi no ieguldījumiem prasmēs.

Efektīvs IAP indikatoru atlases process sekmē visaptveroša, augstas kvalitātes indikatoru kopuma izvērtēšanu un palīdz tos sakārtot prioritārā secībā, pamatojoties uz to spēju novērtēt progresu IAP rīcībpolitikas darbību un uzdevumu sasniegšanā. Ir svarīgi atrast samērīgu indikatoru skaitu, jo pārāk liels skaits var būt saistīts ar augstām izmaksām un radīt administratīvu slogu, bet pārāk mazs skaits var neļaut novērtēt kopējo progresu rīcībpolitikas uzdevumu sasniegšanā.

Latvijas pašreizējās indikatoru sistēmas izvērtējums (skatīt pilnā ziņojuma 3. nodaļu) atklāj trūkumus Latvijas spējā novērtēt progresu savu mērķu sasniegšanā. Piemēram, varētu tikt izveidoti indikatori, lai sekotu mūžizglītības finansējumam, lai iegūtu niansētāku informāciju par atbirumu, uzraudzītu izglītojamo progresu izglītības sistēmā, novērtētu pirmskolas izglītības un aprūpes kvalitāti, kā arī sniegtu papildu informāciju par izglītojamajiem. Šādu indikatoru izstrāde ļautu Latvijai noteikt, vai visi izglītojamie tiek pienācīgi atbalstīti un vai tiem ir iespējas attīstīt savas spējas.

Pilnā ziņojuma 3. nodaļā tiek piedāvāts potenciālu indikatoru saraksts IAP un to papildu apsvērumu pārskats, kuri ir izvērtēti Latvijas IAP izstrādes laikā. OECD kopā ar valdības un ieinteresēto pušu pārstāvjiem kopā pārskatīja 181 iespējamo indikatoru, tad padziļināti apsprieda 10–12 potenciālos indikatorus katrā no pieciem izglītības līmeņiem¹, pavisam iegūstot 54 potenciālos indikatorus Latvijas IAP. Nepieciešamības gadījumā tika izteikti konkrēti priekšlikumi noteiktu indikatoru uzlabošanai un alternatīvu indikatoru izveidošanai.

Pilnā ziņojuma 3. nodaļā arī ir ierosināts, kā Latvija var uzlabot savu IAP indikatoru sistēmu. Šie uzdevumi ietver dažādu datubāzu savienošanu, datu validācijas procesa nostiprināšanu, ambiciozu un vienlaikus reālu sasniedzamo rezultātu rādītāju (indikatoru) noteikšanu, pētniecības institūciju iesaisti, lai indikatorus lietotu pilnībā, un ar indikatoriem iegūtās informācijas izplatīšanu ar lietotājiem ērtas platformas palīdzību. Šāda indikatoru sistēmas uzlabošana Latvijai ļautu efektīvāk izmantot indikatorus, lai vadītu IAP īstenošanas procesu.

3. tabula. Rekomendācijas turpmākai Latvijas IAP indikatoru sistēmas uzlabošanai

Darbības	Rekomendācijas
1. Savienot indikatoru datubāzes	Uzlabot datu apmaiņu starp indikatoru datubāzēm, izmantojot unikālu identifikācijas numuru katrai personai, kas ļautu saistīt dažādu datubāzu datus par šo personu. Jāpievērš uzmanība dažādu to Latvijas administratīvo datubāzu savienošanai, kur atrodas izglītības un prasmju rīcībpolitikai aktuāla informācija. Šīs datubāzes aptver Valsts izglītības informācijas sistēmu, Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakancu informācijas sistēmu, kā arī ES finansētu projektu datubāzes (piemēram, Profesionālo kompetenču projekta informācijas sistēmu (SAM 8.4.1)).
2. Uzlabot indikatoru datu kvalitāti	Veikt regulāras datu apkopošanas sistēmas kvalitātes pārbaudes un ieviest digitālās tehnoloģijas. Regulārām savāktu datu kvalitātes pārbaudēm, kas izmanto pārredzamus un skaidrus standartus, jānodrošina, ka datu savākšanā tiek izmantotas saskaņotas koncepcijas, definīcijas un metodikas. Ieviešot dažādas digitālās tehnoloģijas, tādas kā datu savākšanas programmatūra, skolu informācijas sistēmas, datubāzu pārvaldības sistēmas un datu analītikas lietotnes, tās jāpārbauda saistībā ar datu precizitāti, uzticamību un aktualitāti.
3. Sasniedzamie rezultātu rādītāji (indikatoru)	Noteikt tādas sasniedzamo rezultātu rādītāju (indikatoru) mērķa vērtības, kas ir pietiekami ambiciozas, lai iedvesmotu un mobilizētu darbību, bet nebūtu tik nesasniedzamas, ka dalībnieki zaudētu motivāciju. Sasniedzamo rezultātu rādītāju (indikatoru) mērķu vērtības jāizvēlas, pamatojoties uz tādiem kritērijiem kā valdības prioritātes, līdzinieku vidējais sniegums OECD valstīs, pieejamie resursi, starptautiskie snieguma standartu un pagātnes tendences. Ja kādi iepriekšējās IAP indikatoru tiek izmantoti jaunajā IAP, to līmeņatzīmju vērtības jāpārskata saistībā ar novērtētajām vidus termiņa vērtībām, lai jaunajā IAP noteiktu reālus sasniedzamo rezultātu rādītājus. Pārdomāt iespēju dažiem indikatoriem noteikt gada mērķus. Papildus vidus termiņa un gada beigu mērķu vērtībām, Latvija varētu arī izvērtēt ikgadējus sasniedzamos rezultātu rādītājus dažiem svarīgiem indikatoriem. Tas biežāk veidotu atgriezenisko saikni par progresu uzdevumu sasniegšanā, kā arī norādītu, kur varētu būt nepieciešama koriģējoša darbība, lai sasniegtu šos sasniedzamos rezultātu rādītājus. Vienlaikus biežāka datu savākšana ir darbietilpīga un ir saistīta ar izmaksām. Tāpēc rūpīgi jāizvērtē potenciālie ieguvumi un izmaksas.
4. Palielināt kapacitāti indikatoru datu izmantošanai	Atbalstīt pētniecības institūcijas, lai nodrošinātu iespējas pilnvērtīgai noderīgo nacionālo un starptautisko indikatoru izmantošanai. Pētniecības iestādēm jāanalizē progress IAP īstenošanā un regulāri jāpublicē ziņojumi, informējot un vadot to īstenošanu. Tām jāapmāca valdības ierēdņi, kā izmantot indikatoru sniegto informāciju tā, lai aplūkotajām rīcībpolitikām tiktu izmantoti visatbilstošākie indikatori un informācija tiktu lietota niansēti, paturot prātā indikatoru ierobežojumus.
5. Uzlabot indikatoru datu izplatīšanu	Uzlabot ar indikatoriem iegūtās informācijas izplatīšanu ar tādas lietotājiem ērtas platformas palīdzību, kuru izmanto plaša lietotāju auditorija. Platformai jāspēj piekļūt no dažādiem kanāliem (piemēram, mājaslapas, mobilā tālrunā) un skaidrā valodā jāsniedz aktuāla informācija. Platformai jāapkopo informācija par prasmju pieprasījumu un esošajām apmācību iespējām, karjeras konsultēšanas pakalpojumiem un finansiālo atbalstu. Informācijai jābūt pieejamai neapkopotā veidā, lai to varētu izmantot dažādu lietotāju atšķirīgajām vajadzībām.

Atsauces

- OECD (2020), *Strengthening the Governance of Skills Systems: Lessons from Six OECD Countries*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en>. [3]
- OECD (2019), *OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264313835-en>. [2]
- OECD (2019), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>. [1]

Piezīmes

¹ Latvijas Izglītības likums latviešu valodā ir šeit: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>.

² Pieci izglītības līmeņi: 1) pirmskolas izglītība un aprūpe; 2) vispārējā izglītība; 3) profesionālā izglītība un apmācība; 4) augstākā izglītība; 5) pieaugušo izglītība.

A. pielikums. Priekšlikums IAP rīcībpolitikas darbībām

Pielikumā tiek sniegts OECD priekšlikums par tām rīcībpolitikas darbībām, kas iekļaujamas Latvijas IAP struktūrā. OECD tika īpaši aicināts piedalīties procesā, lai noteiktu iespējamās rīcībpolitikas darbības to rīcībpolitikas uzdevumu veikšanai, kurus Latvija izvēlējās iekšējo konsultāciju laikā. Dalībnieku, termiņu un finansiālās ietekmes precizēšana konsultāciju laikā netika apspriesta, jo šos jautājumus Latvijā apspriedīs uz vietas.

Lai apspriestu Latvijas IAP struktūrai atbilstošos rīcībpolitikas uzdevumus un rīcībpolitikas darbības, 2019. gada novembrī Rīgā notika vairāki darbsemināri un fokusa grupas. Darbsemināros piedalījās dažādu ministriju un ieinteresēto pušu pārstāvji (piemēram, darba devēji, izglītības īstenotāji, arodbiedrības, akadēmiskās sabiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji), lai apspriestu un noteiktu Latvijas IAP atbilstošo rīcībpolitikas uzdevumu un rīcībpolitikas darbību kopumu. OECD komanda darbseminārā uzstājās ar ievada pamatprezentāciju, kas balstījās uz 2019. gadā veiktā OECD novērtējuma un rekomendāciju ziņojumu, savukārt diskusijas vadīja Latvijas projekta komanda un tās notika pēc izglītības līmeņiem organizētās darba grupās, sākot ar pirmskolas izglītību un aprūpi līdz pieaugušo izglītībai. Šādas grupu sadales nolūks bija vislabākajā veidā izmantot dalībnieku ekspertīzi un pieredzi, jo tie pārsvarā bija speciālisti un atbildēja par noteiktu izglītības līmeni. Tad darbsemināru rezultāti tika pārbaudīti fokusa grupās, kurās piedalījās plašāks ieinteresēto pušu loks, turklāt arī fokusa grupas tika organizētas pēc izglītības līmeņiem, un tās vadīja OECD. Tā kā šī dokumenta rakstīšanas laikā darbsemināru un fokusa grupu secinājumi vēl bija provizoriski, tie šajā ziņojumā nav iekļauti. Tā vietā šeit tiek izklāstītas piedāvātās rīcībpolitikas darbības, kuras balstās uz 2019. gada ziņojumā „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” sniegtajām rekomendācijām, jo tās tika sagatavotas OECD Prasmju stratēģijas projekta I posmā, piedaloties plašam dalībnieku lokam plaša iesaistīšanās procesa gaitā un pamatojas uz padziļinātu Latvijas izglītības un prasmju sistēmas novērtējumu. Tā kā pēc I posma pabeigšanas COVID-19 dēļ ir būtiski mainījies konteksts, tiek sniegti papildu ieteikumi no II posma par to, kā piedāvātās rīcībpolitikas darbības varētu izmantot esošajā kontekstā. II posma rekomendācijas papildina I posma rekomendācijas, un līdz ar to būtu izvērtējamas abos posmos sagatavotās rekomendācijas.

Konsultāciju laikā konkrēti rīcībpolitiku uzdevumi tika identificēti konceptuālā līmenī, un tie tika apspriesti un tālāk izstrādāti Izglītības un zinātnes ministrijā, balstoties uz konsultācijās ar ieinteresētajām pusēm saņemto ievadinformāciju, kā arī ievērojot 2019. gada OECD novērtējuma un rekomendāciju ziņojuma secinājumus un rekomendācijas. Konsultāciju procesa rezultātā un turpmākajā darbā Izglītības un zinātnes ministrija noteica četrus rīcībpolitikas uzdevumus.

1. Augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls.
2. Mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība.
3. Atbalsts ikviena sasniegumiem.
4. Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Atbilstoši tam, kā tika organizētas konsultācijas, rīcībpolitikas uzdevumi un rīcībpolitikas darbības tiek uzskaitītas pa izglītības līmeņiem: 1) agrīna pirmskolas izglītība un aprūpe (APIA); 2) vispārējā izglītība

(no sākumizglītības līdz vidējai izglītībai); 3) profesionālā izglītība un apmācība (PIA); 4) augstākā izglītība; un 5) pieaugušo izglītība.

Katra izglītības līmeņa tabulā pretim katram uzdevumam parādīti atbilstošie OECD secinājumi no 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas”. Vairumam, bet ne visiem izglītības līmeņiem ir atbilstoši OECD novērtējumi un rekomendācijas katram rīcībpolitikas uzdevumam atkarībā no tā, vai uzdevums tika apskatīts ziņojumā (OECD, 2019^[1]). Prezentācijas vienkāršībai un uzskatāmībai katrs OECD novērtējums un rekomendācija ir saistīts ar vienu rīcībpolitikas uzdevumu, tomēr rekomendācija var tikt uzskatīta par atbilstošu vairākiem rīcībpolitikas uzdevumiem.

Agrīna pirmskolas izglītība un aprūpe

Pirmie dzīves gadi veido pamatu indivīda attieksmei, uzvedībai un prasmēm nākotnē, un tie sekmē cilvēka nākotnes prasmju attīstību. Latvijas valdība uzskata, ka ieguldījumi augstas kvalitātes agrīnā pirmskolas izglītībā un aprūpē (APIA) atmaksājas bērnu mācībās un attīstībā ilgtermiņā.

A A.1. tabulas 1. un 2. ailē ir parādīts 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” secinājumu kopsavilkums. Tā kā pēc ziņojuma publicēšanas negaidītās COVID-19 pandēmijas dēļ būtiski ir mainījies konteksts, 3. ailē tiek sniegti papildinoši ieteikumi rīcībpolitikas darbībām, kuras var atbildēt uz pandēmijas radītajām grūtībām. Tie balstās uz nesenu, ar COVID-19 un izglītību saistītu OECD publikāciju (www.oecd.org/education/).

A A.1. tabula. Agrīna pirmskolas izglītība un aprūpe. Aktuālais izvērtējums, rekomendācijas un ieteikumi no OECD Prasmju stratēģijas projekta I un II posma

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
4	<ul style="list-style-type: none"> Nepietiek vietu valsts/pašvaldības agrīnas pirmskolas izglītības un aprūpes — APIA — iestādēs pilsētās, īpaši Rīgā, tajās ir garas rindas. Tas ir nesamērīgs slogs ģimenēm ar maziem ienākumiem, kurām ir mazāka piekļuve privātām alternatīvām salīdzinoši lielo izmaksu dēļ. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveidot vajadzībās pārbaudītu pašvaldību atbalstu, lai samazinātu ar APIA saistīto finanšu slogu ģimenēm ar maziem ienākumiem, kurām nav piekļuves valsts/pašvaldību pirmskolas iestādēm. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzlabot piekļuvi APIA 1–4 gadus veciem bērniem. Pandēmijas dēļ, iespējams, ir palielinājies finansiāli sarežģītā situācijā nokļuvušu ģimeņu skaits, kurām ir grūti segt APIA izmaksas. Arī kritiski svarīgajam personālam (piemēram, veselības aprūpē un sabiedriskajā transportā strādājošajiem) būtu jānodrošina prioritāra piekļuve.
1	<ul style="list-style-type: none"> Nav valsts standartu skolu vadītājiem un APIA mācībspēkiem, lai viņus iedvesmotu, novērtētu un vadītu profesionālajā izaugsmē. Latvijas tiesību akti nosaka, ka mācību iestāžu vadītāju pienākums ir katru gadu organizēt mācībspēku darba novērtējumu, taču nav konkrētu noteikumu, kā tas jā dara un kā tas kalpo mācībspēku profesionālajai izaugsmei. 	<ul style="list-style-type: none"> Skolu vadītāju un APIA mācībspēkus atbalstošo darbinieku profesijas standarta izveide. Nodrošināt, ka izstrādātie standarti atbilst jaunajam saturam. Izstrādāt nacionālas novērtēšanas pamatnostādnes un tās saistīt ar skolotāju profesionālo attīstību, lai tajā ieviestu dzīves cikla pieeju, nevis tikai lietotu sniegtā balstītu atalgojuma sistēmu. 	<ul style="list-style-type: none"> Iekļaut uz veselību un drošumu attiecināmus profesionālos standartus, lai piedāvātu un uzturētu drošu darba vidi. Tie var ietvert prasības nodrošināt, piemēram, ka APIA strādājošie ievēro higiēnas vadlīnijas, paliek mājās, kad ir saslimuši, APIA iestāžu regulāru un pamatīgu tīrīšanu, kā arī cilvēku skaita ierobežošanu APIA iestādēs visu laiku.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
2	<ul style="list-style-type: none"> Nav vienota vērtēšanas instrumentu bērnu attīstības uzraudzībai un APIA kvalitātes nodrošināšanai. APIA iestāžu kontrole ir salīdzinoši ierobežota pēc tam, kad tās ir saņēmušas savu licenci. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveidot nacionālu vērtēšanas instrumentu bērnu attīstības uzraudzībai un nodrošināt APIA kvalitāti. Šāds instruments varētu atbalstīt APIA iestāžu ārēju novērtējumu un informēt izglītības un zinātņu ministru par pirmskolas izglītības un aprūpes kvalitāti. 	<ul style="list-style-type: none"> Lietot nacionālo vērtēšanas instrumentu, lai sekotu izglītojamo fiziskajai veselībai, sociālajām un emocionālajām vajadzībām un citām īpašām vajadzībām. Tas palīdzētu identificēt APIA iestādes ar neproporcionāli lielāku riskam pakļauto bērnu īpatsvaru, kuriem būtu nepieciešams papildu atbalsts.

Piezīme: P/U attiecas uz rīcībpolitikas uzdevumu: 1) augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls; 2) mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība; 3) atbalsts ikviena sasniegumiem; un 4) Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Avots: OECD (2019⁽¹⁾), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

Vispārējā izglītība

Stipru prasmju attīstība jauniešiem ne tikai bruģē ceļu uz panākumiem augstākajā izglītībā un darba tirgū, bet arī palīdz veicināt mūžizglītības kultūru, kas indivīdus var padarīt spējīgākus pielāgoties izaicinājumiem nākotnē. Valstīm, kuru jaunieši izveido stipras prasmes, ir raksturīgs, ka pieaugušie iedzīvotāji ir ar augstākām prasmēm.

A A.2. tabulas 1. un 2. ailē ir parādīts 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” secinājumu kopsavilkums. Tā kā pēc ziņojuma publicēšanas negaidītās COVID-19 pandēmijas dēļ būtiski ir mainījies konteksts, 3. ailē tiek sniegti papildinoši ieteikumi rīcībpolitikas darbībām, kuras var atbildēt uz pandēmijas radītajām grūtībām. Tie balstās uz nesenu, ar COVID-19 un izglītību saistītu OECD publikāciju (<http://www.oecd.org/education/>).

A A.2 tabula. Vispārējā izglītība. Aktuālais izvērtējums, rekomendācijas un ieteikumi no OECD Prasmju stratēģijas projekta I un II posma

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
1	<ul style="list-style-type: none"> Nav nekādu atlases kritēriju, uzsākot skolotāju sākotnējo izglītību un pieņemot skolotājus darbā. Universitātes šobrīd strādā pie jauna skolotāju sākotnējās izglītības programmas satura, kas ietver standartizētus iestāšanās kritērijus un gala novērtējuma prasības. Iestājeksāmenu ieviešana rūpīgi jāsamēro ar paredzamo skolotāju atalgojumu dilstoša darbaspēka kontekstā. Nosakot pārāk stingras darbā pieņemšanas prasības, var nonākt pie skolotāju trūkuma. 	<ul style="list-style-type: none"> Skolotāju sākotnējās izglītības atlasī balsīt uz kritēriju un metožu kopumu. Atbilstoši jaunā, kompetencēs balstītā mācību satura mērķiem un nesen definētajiem mācību standartiem, skolotāju izglītošanas iestādēm jāvērtē un jāizmēģina niansētāki un piemērotāki atlases kritēriji un uzņemšanas procedūras, kas ietver kognitīvo un sociāli emocionālo prasmju kopumu. 	<ul style="list-style-type: none"> Pārskatīt studentu atlases procesu skolotāju sākotnējai izglītībai. Ievērojot ar COVID-19 saistītos apsvērumus, priekšroka būtu tām atlases metodēm, kuras var veikt arī tiešsaistē. Atlases kritērijiem jāatbilst jaunajai, kompetencēs balstītajai skolu mācību programmai un nesen definētajiem mācīšanas standartiem.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
	<p>Skolotāju sagatavošana jāsamēro ar jauno, kompetencēs balstīto mācību saturu. Skolotāju sākotnējā izglītība jāsamēro ar jaunā mācību satura prasībām. Jāatjauno esošo mācītspēku kvalifikācija pedagogiskajā praksē un novērtēšanas metodikā. Profesionālā pilnveidošanās ir obligāta. Ik pa trim gadiem skolotājiem un skolu vadītājiem jāapmeklē vismaz 36 stundu apmācība. Šis apmācības stundu skaits ir mazs salīdzinājumā ar daudzām OECD valstīm.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veicināt skolotāju pārstāvēniecību un atbalstīt profesionālu skolotāju asociāciju attīstību, lai uzlabotu apmācības kvalitāti un popularizētu pedagoga profesiju. Profesionālo skolotāju asociāciju darbs varētu aptvert skolotāja profesijas atlases kritērijus un mācīšanas standartu definēšanu, kā arī programmu akreditāciju, nepārtrauktu profesionālu pilnveidošanos un karjeras attīstību. Īstermiņā profesionālās skolotāju asociācijas varētu noteikt, kuru kompetenču pašreizējam skolotāju darbaspēkam trūkst, lai veiksmīgi ieviestu jauno mācību saturu, kā arī nodrošināt atbilstošu profesionālu attīstību. Ilgtermiņā tās varētu nodrošināt pastāvīgus uzlabojumus skolotāju profesijā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apsvērt, kā profesionālās skolotāju asociācijas varētu atbalstīt skolotājus, kas strādā pandēmijas apstākļos. Tas varētu būt atbalsts pietiekamai IKT rīku pieejamībai skolās un IKT ieviešanai mācību procesā (mācību platformas, digitālie mācību resursi u.c.). Skolotājiem vajadzētu pilnveidot prasmes īstenot jauno mācību saturu, nepieciešamības gadījumā mācot attālināti. Profesionālajām skolotāju asociācijām vajadzētu arī palīdzēt skolotājiem tikt galā ar risku, kas saistīts ar vīrusa atpazīšanu, ar attiecīgo pasākumu ieviešanu (piemēram, skolas higiēna) un efektīvu saziņu ar vecākiem, lai iedrošinātu un palīdzētu viņiem atbalstīt bērna izglītību, atrodoties mājās un ierobežotā telpā.
	<ul style="list-style-type: none"> • Latvijas mācību satura reformai būs nepieciešamas pārmaiņas mācīšanas un pedagogiskajā pieejā. Nebūs viegli izveidot tādu kapacitāti, kas nepieciešama, lai klasēs īstenotu jauno mācību saturu. Tam būs vajadzīga skolotāju motivācija atjaunot savas prasmes un zināšanas, kā arī būtiski ieguldīt pastāvīgā profesionālā pilnveidē, lai iegūtu pienācīgas kompetences. Ilgtermiņā aptverošākas pieejas pieņemšana, skolu uzverot kā mācīšanās organizāciju, stiprinātu dzīves cikla pieeju profesionālajai pilnveidei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skolas attīstīt kā mācīšanās organizācijas, lai ilgtermiņā skolotājiem sagādātu iespēju mācību saturu īstenot praksē. Šādās skolās skolotāji, atbalsta personāls un skolas vadītāji iegūtu no pilnveidošanās, kas ilgst visu darba mūžu un kas balstīta izpētē un efektīvā sadarbībā. Tas nozīmē aiziešanu no esošā profesionālās pilnveides modeļa ar kursiem, kas notiek ārpus skolas, un tuvošanos uz lielāku sadarbību vērstai, praktiķu vadītai pieredzei, kas nostiprināta klasē. Tas arī nozīmē skolas vadītāju uzdevumu un atlases pārskatīšanu, jo stipra pedagogiskā vadība ir pamatā skolu pārveidei par mācīšanās organizācijām. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veidot skolas kā mācīšanās organizācijas, kurās ir spēcīga vadība un efektīvi tiek lietotas tehnoloģijas, kas skolotājiem ļauj piedalīties profesionālās pilnveides aktivitātēs, kam nepieciešama tehnoloģiju lietošana. Nodrošināt skolotājiem apmācību tehnoloģiju izmantošanai personības izaugsmes veicināšanai, audzināšanai un sadarbībai ar kolēģiem.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Nav skaidra skolu pašnovērtējumu relatīvā kvalitāte un tas, kā šis process ietekmē skolu attīstības plānu. Katru gadu ir jāveic pašnovērtējums, iekļaujot indikatoru, kas attiecas uz skolotāju profesionālo attīstību. Pašnovērtējums pārredzamības nolūkos ir jāpublicē skolas vai dibinātāja mājaslapā. Turklāt dibinātājiem var nepietikt kapacitātes, lai pēc akreditācijas piešķiršanas efektīvi sekotu savām skolām. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apsvērt izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) nozīmes palielināšanu, lai atbalstītu izglītības iestādes ar mazu efektivitāti. Visām izglītības iestādēm būtu jābūt spējai vadīt un atbilstoši izmantot pašnovērtējumu tā, ka dibinātāji varētu pārdomāt skolu uzlabošanās plānu. Tas var notikt ar rīkkopu palīdzību, kas strukturē mācību iestāžu sniegto pašnovērtējumu, vai padomdevēju komandai apmeklējot pašvaldību, kurai tas būtu nepieciešams. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalstīt skolu pašnovērtējumu Covid-19 kontekstā kā daļu no izglītības kvalitātes sistēmas vispārīgajiem un profesionālās izglītības iestādēs. Šādiem pašnovērtējumiem būtu jāatklāj, kā skolas var uzlabot darbu ar neaizsargātām grupām, novērst atbīrumu, mācībām lietot tehnoloģiskus risinājumus, sazināties ar vecākiem, ieviest veselības un drošuma pasākumus un sagatavot rezerves plānus skolu slēgšanai uz dažāda ilguma laiku un skolu atkalatvēršanai.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Mazās pašvaldībās skolām ir grūtības piesaistīt jaunus, talantīgus skolotājus. Šādām skolām ir mazāk finansiālo resursu. Pēc absolvēšanas skolotāji var izvēlēties, kur viņi vēlas strādāt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtēt iniciatīvu izveidošanu augsti kompetentu jaunu skolotāju motivēšanai strādāt lauku skolās. Tā var būt ārējas novērtēšanas iestādes, piemēram, IKVD, noteikta finansiāla motivācija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izpētīt, kā lietot tehnoloģijas, lai laukos aprīkotu skolotājus. Kaut gan COVID-19 var īstermiņā sarežģīt papildu finansiālo stimulu izmantošanu skolotāju rekrutēšanai darbam laukos, tehnoloģijas var piedāvāt risinājumus, lai uzlabotu esošo skolotāju mācīšanas praksi.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
4	<ul style="list-style-type: none"> • Skolu novērtējumā un ārējos novērtējumos jāņem vērā plašāka sistēma, kurā ietvertas arī jaunā, īstenojamā mācību satura prasības. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sekmēt lielāku rīcībpolitikas saskaņotību, integrējot skolu novērtējumu un ārējo novērtējumu plašākā novērtējuma un vērtēšanas sistēmā, kas atbalsta jaunā mācību satura ieviešanu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtēt, kā attālinātu mācīšanu var ņemt vērā skolu novērtējumā un ārējā novērtējumā. Var būt nepieciešama atšķirīga pieeja vērtēšanā, kas ņem vērā attālinātas mācīšanas īpatnības.
	<ul style="list-style-type: none"> • Nav centralizētas monitoringa sistēmas, kura pirms regulārā sešu gadu pārkreditācijas procesa varētu palīdzēt noteikt mācību iestādes ar zemiem izglītojamo mācību rezultātiem un tādējādi iniciēt IKVD veiktu ārkārtas novērtējumu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pabeigt un ieviest visaptverošu monitoringa sistēmu, kas nodrošina atbilstību starp dažādiem novērtējuma pasākumiem (skolotāja novērtējums, skolas novērtēšana, sistēmas līmeņa monitorings). Iekļaut sistemātisku Valsts izglītības informācijas sistēmas izmantošanu kā pētniecības ievadinformāciju, lai izplatītu labāko praksi un rīcībpolitikas iniciatīvas balstītu uz zinātniskiem pierādījumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Papildus citiem būtiskiem, iepriekš noteiktiem izglītības kvalitātes aspektiem monitorēt, kā skolas tiek galā pandēmijas apstākļos. Tas ietver procedūras darbībām ar slimiem izglītojamajiem vai darbiniekiem, regulāras veselības pārbaudes, sociālās distancēšanās pasākumus un izglītošanas darbu, kad skolas tiek slēgtas.
	<ul style="list-style-type: none"> • Lēmumu par mācību iestādes slēgšanu pieņem pašvaldība. Latvijas vidējā lauku vidusskolā ir 146 izglītojamo, tas ir vismaz divreiz mazāk nekā OECD vidējais 369. Pašvaldības saskaras ar vietējo politisko spiedienu uzturēt savas mazās skolas. Nepastāv ne nacionāla līmeņa uzdevumu kopuma, ne pārskatāmu kritēriju ar skolu konsolidāciju saistītiem lēmumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionālā līmenī definēt pārskatāmu kvalitatīvu un kvantitatīvu kritēriju kopumu ar skolu konsolidāciju saistītiem lēmumiem, lai stiprinātu dibinātāju atbildību efektīva skolu tīkla izveidošanā un uzturēšanā. Tas samazinātu politisko spiedienu uz skolu dibinātājiem un varētu sekmēt skolu konsolidācijas procesu, lai ievērotu noteiktus kvalitātes kritērijus. Lai izveidotu efektīvu tīklu un kompensētu skolu slēgšanu, valstij sadarbībā ar pašvaldībām jāizveido efektīva izglītojamo transportēšanas sistēma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtēt, kā var lietot tehnoloģijas, lai piedāvātu mācību iespējas pašvaldībās un katram bērnam nodrošinātu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai. Tā kā COVID-19 var nozīmēt, ka būtiska visas izglītības daļa tiek novirzīta uz attālinātu apmācību, tā var būt iespēja pārbaudīt tehnoloģiskus risinājumus, kurus varētu turpināt pēc COVID-19, lai sniegtu attālinātas apmācības iespējas pašvaldībās, kurās konsolidācijas procesā ir slēgtas skolas.

Piezīme. P/U attiecas uz rīcībpolitikas uzdevumu: 1) augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls; 2) mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība; 3) atbalsts ikviena sasniegumiem; un 4) Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Avots: OECD (2019^[1]), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

Profesionālā izglītība un apmācība

Pēdējo gadu laikā profesionālās izglītības un apmācība (PIA) sistēmas uzlabošana ir bijusi valdības prioritāte. Reaģējot uz prasmju nelīdzsvarotību darba tirgū, valdība vēlas stiprināt nozares prestižu, palielināt izglītojamo daļību PIA un uzlabot izglītojamo rezultātus.

A A.3. tabulas 1. un 2. ailē ir parādīts 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” secinājumu kopsavilkums. Tā kā pēc ziņojuma publicēšanas negaidītās COVID-19 pandēmijas dēļ būtiski ir mainījies konteksts, 3. ailē tiek sniegti papildinoši ieteikumi rīcībpolitikas darbībām, kuras var atbildēt uz pandēmijas radītajām grūtībām. Tie balstās uz nesenu, ar COVID-19 un izglītību saistītu OECD publikāciju (<http://www.oecd.org/education/>).

A A.3. tabula. Profesionālā izglītība un apmācība. Aktuālais izvērtējums, rekomendācijas un ieteikumi no OECD Prasmju stratēģijas projekta I un II posma

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
1	<ul style="list-style-type: none"> Tikai apmēram 39 % izglītojamo pēc pamatskolas iestājas PIA. Tas ir mazāk par Latvijas mērķi atbilstoši kuram 50 % izglītojamo iestājas profesionālās izglītības programmās. Pēdējo gadu laikā šis īpatsvars nav būtiski mainījies, neskatoties uz centieniem padarīt profesionālo izglītību pievilcīgāku. 	<ul style="list-style-type: none"> Padarīt par prioritāti projektu „Efektīva profesionālās izglītības iestāžu pārvaldība” (SAM 8.5.3), kas, cita starpā, veicina skolotāju un skolas vadītāju mācības, lai stiprinātu PIA skolu administrācijas kapacitāti un profesionālās izglītības kvalitāti. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt, kā stiprināt PIA skolu spējas izmantot tiešsaistes platformas. Kaut arī tiešsaistes apmācība nevar pilnībā aizstāt klātienē apmācību un tās efektivitāte ir atkarīga no profesijas, tā ir jāizmanto, lai palīdzētu izglītojamajiem turpināt mācības, kamēr nav iespējama klātienē apmācība.
2	<ul style="list-style-type: none"> Tikai atsevišķi uzņēmumi var piedalīties darba vidē balstītu mācību (DVB) projektā. Nesēn sāktajā darba vidē balstītu mācību projektā PIA izglītojamais pavada vismaz 25 % PIA programmas uzņēmumā, un DVB izglītojamās uzņēmumā saņem kompensāciju. Taču projektā var piedalīties tikai uzņēmumi bez nodokļu parādiem. Profesionālā izglītība kopumā cieš no prestiža trūkuma. Latvijā tikai 63 % respondentu uzskata, ka PIA sniedz „augstas kvalitātes izglītību”. Tā ir otra zemākā vērtība ES-27 dalībvalstīs. 	<ul style="list-style-type: none"> Turpināt stiprināt DVB mācību ieviešanu, lai sagatavotu darba tirgum atbilstošas prasmes. Pārskatīt finansiālo stimulu piedāvājumu, lai iedrošinātu mazus un vidējus uzņēmumus piedalīties DVB mācību programmā, un vienkāršot finansiālas kompensācijas saņemšanu par darba vidē balstītām mācībām. leviest izglītības sistēmā karjeras attīstības/mācīšanās atbalstu skolēniem un viņu vecākiem kā prasību PIA īpatsvara palielināšanai un plašākai izskatīšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt algas piemaksu programmas, lai turpinātu darba vidē balstītas mācības. Algas piemaksu programmas var būt subsīdiju, īstermiņa darba un cita veida finansiālu stimulu veidā. Algu piemaksas jāvirza uz maziem uzņēmumiem, kuri citādi nevarētu piedāvāt darba vidē balstītas mācību iespējas. Atjaunot ieteikumu informāciju ar jaunākajiem darba tirgus datiem, jo īstermiņa un ilgtermiņa prognozes ietekmēs COVID-19. Sniegt informāciju par perspektīvākajiem PIA karjeras ceļiem.
3	<ul style="list-style-type: none"> 2017./2018. mācību gadā atbira 19 % profesionālās izglītības vecāko kursu izglītojamo, salīdzinot ar 7,5 % vecāko klašu vidusskolēnu. No uzskaites viedokļa izglītojamo riska grupas identifikācijas novērtējuma sistēmas izveide varētu ļaut iejaukties agrāk, lai labāk reaģētu uz izglītojamo vajadzībām un sniegtu noderīgus ieteikumus. Tā būtu iespējams novērst atbirumu līdz laikam, kad izglītojamais jau ir sasniedzis noteiktu kvalifikācijas līmeni. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveidot PIA uzskaites sistēmu, lai uzlabotu atbiruma uzskaiti. Stimulēt vietējās iestādes, lai tās vairāk sekotu izglītojamo apmeklētībai. Stingrākas prasības varētu palielināt absolūcijas īpatsvaru. Palielināt profesionālās izglītības izglītojamo kontekstuālo informāciju un noteikt indikatorus, kas identificē izglītojamās atbiruma riska grupā, lai labāk reaģētu uz izglītojamo vajadzībām un sniegtu noderīgus ieteikumus. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt atbiruma uzskaiti COVID-19 dēļ, lai izglītojamajiem piedāvātu mērķtiecīgu atbalstu. Nodrošināt, ka šādi piespiedu pārtraukumi nerada kādas izmaksas, atkārtotas pārmaksas vai citus sodus izglītojamajiem vai pasniedzējiem. Var būt nepieciešams finansiāls un mentorēšanas atbalsts, lai pasniedzēji var saglabāt gatavību un pēc krīzes ātri būt pilnībā darbaspējīgi, tā ka apmācāmie iespējami drīz var atsākt mācības.
4	<ul style="list-style-type: none"> PIA sistēma joprojām ir ievērojami atkarīga no Eiropas struktūrfondiem, lai varētu uzturēt darba vidē balstītas mācības un nozaru ekspertu padomju aktivitātes. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveidot līdzfinansēšanas instrumentu vidēja termiņa nozares ekspertu padomju finansēšanai un atbilstošus snieguma kritērijus un metodiku. Noteikt, kuras iestādes gūst labumu no nozaru ekspertu padomēm un izveidot sadarbību atbalstošu finansēšanas mehānismu, piemēram, kopēju fondu, kurā visas iestādes daļa izmaksas, lai nodrošinātu šādu padomju ilgtspēju un to efektīvu darbību. 	<ul style="list-style-type: none"> Pārskatīt līdzfinansēšanas instrumenta dzīvotspēju un piemērotību esošajā situācijā. Tā kā daudzi uzņēmumi īstermiņā ir krīzes nelabvēlīgi skarti, līdzfinansēšanas instrumenta izveidošana nozares ekspertu padomju finansēšanai varētu tikt atlikta uz atkopšanās un izaugsmes fāzi pēc COVID-19. Vienlaikus jāstiprina padomju efektivitāte ar skaidriem ieteikumiem snieguma kritērijiem un metodiku.

Piezīme. P/U attiecas uz rīcībpolitikas uzdevumu: 1) augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls; 2) mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība; 3) atbalsts ikviena sasniegumiem; un 4) ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Avots: OECD (2019^[11]), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

Augstākā izglītība

Ņemot vērā ievērojamo prasmju nelīdzsvarotību un īpaši strādājošo ar augstāko izglītību nepietiekamību augstas kvalifikācijas darbavietu aizpildīšanai, Latvijas valdības prioritāte ir uzlabot augstāko izglītību un padarīt to atbilstošāku darba tirgum. Starp jaunākajām iniciatīvām ir universitāšu pārvaldes sistēmas pārveide, stratēģijas attīstības un pārvaldības kapacitātes stiprināšana un jauna akadēmiskās karjeras modeļa īstenošana.

A A.4. tabulas 1. un 2. ailē ir parādīts 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” secinājumu kopsavilkums. Tā kā pēc ziņojuma publicēšanas negaidītās COVID-19 pandēmijas dēļ būtiski ir mainījies konteksts, 3. ailē tiek sniegti papildinoši ieteikumi rīcībspolitikas darbībām, kuras var atbildēt uz pandēmijas radītajām grūtībām. Tie balstās uz nesenu, ar COVID-19 un izglītību saistītu OECD publikāciju (<http://www.oecd.org/education/>)

A A.4. tabula. Augstākā izglītība. Aktuālais izvērtējums, rekomendācijas un ieteikumi no OECD Prasmju stratēģijas projekta I un II posma

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
1	<ul style="list-style-type: none"> Latvijas darba devēji informē, ka prasmju trūkums ir būtisks šķērslis ilgtermiņa investīciju lēmumiem. Salīdzinājumā ar citām OECD valstīm Latvijā ir augsts strādājošo īpatsvars ar savam darbam nepietiekamām prasmēm, un ir vairāk strādājošo, kuru kvalifikācija nav pietiekama darba veikšanai, nekā tādu, kuru kvalifikācija ir augstāka par darba veikšanai nepieciešamo. 	<ul style="list-style-type: none"> Palielināt augstākās izglītības vadītāju informētību par karjeras konsultēšanas pakalpojumu svarīgumu izsvērtu uzņemšanas lēmumu sekmēšanai, atbīruma īpatsvara samazināšanai un absolventu nodarbinātības veicināšanai ļoti pieprasītās profesijās. Karjeras vadībai jāizmanto prognozēšanas platformu un augstskolu absolventu monitoringa sistēmas dati, lai panāktu labāku prasmju atbilstību darba tirgum. 	<ul style="list-style-type: none"> Piedāvāt studentiem ieteikumus par to, ko COVID-19 nozīmē augstākās izglītības pieredzei un kādus atbalsta mehānismus ir iespējams nodrošināt. Ieteikumiem vajadzētu būt par to, kādu modalitāšu augstākās izglītības programmas tiek piedāvātas (augstskolā, tiešsaistē), kā arī par to, kuras programmas ir perspektīvas jaunajā darba tirgū.
2	<ul style="list-style-type: none"> Latvijā vēl ir jāievieš darba vidē balstītu mācību iespējas augstākajā izglītībā, un tās tikai sāk attīstīties vidējā izglītībā. Lai izglītojamajiem izveidotu iespējas darba vidē balstītām mācībām, ir nepieciešama laba sadarbība ar darba devējiem. Tomēr darba devēju iesaiste pilotprojektā, kurā sagatavoja darba vidē balstītas mācības vidējam profesionālās izglītības līmenim, bija zema. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveidot darba vidē balstītu mācību tiesisko regulējumu un īstenot pilotprojektus. Palīdzēt maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) apvienot atbildību par darba vidē balstītu mācību iespēju nodrošināšanu. Apsvērt darba vidē balstītu mācību iekļaušanas sekmēšanu augstākās izglītības mācību programmās, to ietverot kā izglītības iestāžu sniegtā balstīta finansējuma kritēriju (papildus atbilstībai darba tirgum un prioritātes noteikšanai zinātnē, tehnoloģijai, inženierzinātnēm un matemātikai). 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt darba vidē balstītu mācību pilotprojektu īstenošanu augstākajā izglītībā nozarēs, kuras mazāk skāris COVID-19. Tā kā daudzas nozares esošajā situācijā ir nonākušas grūtībās, šobrīd varētu būt lietderīgāk darba vidē balstītas mācības īstenot mazāk skartajās nozarēs, kur darba vidē balstītas mācības var droši izmēģināt kopā ar augstākās izglītības iestādēm. Pilotprojektos gūtās mācības vēlāk, kad atkopjas un atkal aug tautsaimniecība, var lietot citās nozarēs.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
4	<ul style="list-style-type: none"> Nozaru ekspertu padomes (NEP) saskaras ar kapacitātes un finansiāliem ierobežojumiem to dalībai profesionālo standartu izstrādē. Šie standarti nosaka, kas jāzina un jā dara konkrētajā profesionālajā jomā vai amatā. Standarti bieži ir profesionālo kvalifikāciju pamats. 2016. gada likumdošana nosaka, ka visi profesionālie standarti tiek atjaunoti reizi piecos gados. Taču profesionālo standartu atjaunošanas process augstākajā izglītībā ir sarežģīts un dārgs, un šī prasība netiek izpildīta. Padomju locekļiem bieži trūkst tehniskās kompetences un zināšanu, lai prasmju vajadzības pārnestu profesiju standartos, tāpēc būtu vēlams papildu atbalsts. 	<ul style="list-style-type: none"> Nostiprināt nozaru ekspertu padomju kapacitāti, lai iesaistītos augstākās izglītības mācību satura atjaunošanā un veidošanā. Tas uzlabotu saikni starp darba devējiem un augstākās izglītības iestādēm. NEP biedriem būtu jāsaņem finansiāls, tehnisks un administratīvs atbalsts, lai atbalstītu prasmju vajadzību pārņemšanu profesiju standartos un kvalifikācijās. Vienlaikus būtu jāvienkāršo profesiju standartu atjaunošanas procedūras. NEP, palielinot savu kapacitāti, varētu tikt iesaistītas profesionālo kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanā un licencēšanā, kā arī mācību satura veidošanā. Darba devējus iesaistot mācību satura veidošanā, jāpievērš pietiekama uzmanība svarīgākajām pamatprasmēm. 	<ul style="list-style-type: none"> Iesaistīt NEP augstākās izglītības mācību satura atjaunošanā un veidošanā, ievērojot COVID-19 un tā radītās sekas. NEP loma jānostiprina, jo tām var būt svarīgas zināšanas par aktuālajām prasmēm darba tirgū šobrīd un paredzamā nākotnē. Ievērojot valdības un darba devēju ierobežotās finansiālās iespējas COVID-19 dēļ, profesionālo standartu atjaunošanas darbs prioritāri jāveic nozarēs ar izaugsmes potenciālu.

Piezīme. P/U attiecas uz rīcībpolitikas uzdevumu: 1) augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls; 2) mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība; 3) atbalsts ikviena sasniegumiem; un 4) Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Avots: OECD (2019^[1]), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

Pieaugušo izglītība

Stipra mūžizglītības kultūra, īpaši pieaugušo izglītība, ir būtiska, lai Latvija uzlabotu savu pieaugušo cilvēku prasmes un tā radītu virkni personīgu, ekonomisku un sociālu labumu. Latvijai ir svarīga pieaugušo izglītība, jo ražīguma trūkums darbavietās saistībā ar demogrāfiskajām tendencēm pastiprina prasmju trūkumu, tādējādi nosakot nepieciešamību strādājošajiem uzlabot savas prasmes.

A A.5. tabulas 1. un 2. ailē ir parādīts 2019. gada ziņojuma „OECD Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” secinājumu kopsavilkums. Tā kā pēc ziņojuma publicēšanas negaidītās COVID-19 pandēmijas dēļ būtiski ir mainījies konteksts, 3. ailē tiek sniegti papildinoši ieteikumi rīcībpolitikas darbībām, kuras var atbildēt uz pandēmijas radītajām grūtībām. Tie balstās uz nesenu, ar COVID-19 un izglītību saistītu OECD publikāciju (<http://www.oecd.org/education/>).

A A.5. tabula. Pieaugušo izglītība. Aktuālais izvērtējums, rekomendācijas un ieteikumi no OECD Prasmju stratēģijas projekta I un II posma

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
3	<ul style="list-style-type: none"> Daudzi pieaugušie ziņo, ka ar darba laika grafika pielāgošanu saistītās grūtības ir šķērslis viņu dalībai pieaugušo izglītībā. Latvijā vairums uzņēmumu ir MVU, tāpēc kopīgs izaicinājums ir darba devēju nevēlēšanās atbalstīt dalību pieaugušo izglītībā pat tad, kad šo apmācību finansē no valsts līdzekļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt, cik lietderīgi ir ieviest darba devējiem saistošu prasību nodrošināt vai atbalstīt savu darbinieku dalību pieaugušo izglītībā. Darba devējiem un arodbiedrībām būtu jāpiedalās lēmuma pieņemšanas procesā, kā šāda prasība tiek ieviesta praksē. 	<ul style="list-style-type: none"> Nodrošināt darba devējiem pienācīgu atbalstu, lai padarītu iespējamu viņu darbinieku dalību pieaugušo izglītībā. Tā kā daudzi darba devēji, īpaši MVU, ir finansiāli sarežģītā situācijā, viņiem var būt nepieciešams papildu atbalsts, lai piedāvātu pieaugušo izglītību, ja tā tiktu padarīta par obligātu.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
	<ul style="list-style-type: none"> Daudzi pieaugušie ziņo, ka ar mājas laika grafika pielāgošanu saistītās grūtības ir šķērslis dalībai pieaugušo izglītībā. Daudziem vecākiem vietas APIA ir iegūstamas vienīgi tad, kad viņu bērni ir apmēram 1,5 gadus veci. Ja nav alternatīvu aprūpes iespēju, tādu kā ģimenes locekļi plašākā izpratnē, vecākiem, kuru aprūpē ir mazi bērni, var nebūt iespējams piedalīties apmācībās. Vecāku dalību varētu atvieglot bērnu aprūpes iespēju piedāvāšana pieaugušo izglītības programmu pasniegšanas tuvumā. 	<ul style="list-style-type: none"> Veicināt sadarbību starp pieaugušo izglītības sniedzējiem un pašvaldībām, lai piedāvātu bērnu aprūpes iespējas pieaugušo izglītības programmu pasniegšanas tuvumā. Tas varētu nozīmēt jau esošo bērnu aprūpes iespēju paplašināšanu, lai tās padarītu izmantojamas pieaugušo izglītības programmu pasniegšanas laikā (piemēram, vakaros vai nedēļas nogalēs). Izpētīt, vai teritoriālās reformas kontekstā katras konsolidētās pašvaldības finansālās iespējas varētu tikt palielinātas, lai piedāvātu paplašinātus bērnu aprūpes pakalpojumus. Gadījumos, kad pieaugušo izglītības pasniegšanas laikā nav izmantojama valsts/pašvaldības bērnu aprūpe, izvērtēt alternatīvas par privātas bērnu aprūpes izmaksu subsidēšanu pieaugušiem apmācāmajiem ar maziem ienākumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt bērnu aprūpes iespēju piedāvāšanu pieaugušo izglītības programmu pasniegšanas laikā. Ievērojot COVID-19 kontekstu, pieaugušo izglītības programmas, visticamāk, tiks pasniegtas attālināti, kas nozīmē, ka nav nepieciešamības pēc bērnu aprūpes iespējām pieaugušo izglītības programmu pasniegšanas tuvumā. Vienlaikus bērnu aprūpes iespējas var būt ierobežotākas, kas saistīts ar pieskatāmo bērnu daudzumu ierobežotā telpā. Tādējādi var būt nepieciešams paplašināt alternatīvas bērnu aprūpes iespējas salīdzinājumā ar esošo situāciju.
1	<ul style="list-style-type: none"> Netiek centralizēti uzraudzīti to neformālās izglītības programmu kvalitāte, kas nav īpaši vērstas uz nenodarbinātiem pieaugušajiem. Publiskām un privātām izglītības iestādēm pašvaldībās jāpiesakās uz licenci, lai pasniegtu neformālās pieaugušo izglītības programmas. Pašvaldībās atšķiras licencēšanas procedūras veikšana, tanī skaitā maksas, prasības un kritēriji. 	<ul style="list-style-type: none"> Strādāt ar atbilstošajām ieinteresētajām pusēm, lai definētu kvalitātes kritērijus, tanī skaitā pieaugušo neformālajai izglītībai, iekļaujot to, kā standarti tiks mērīti un izmantoti novērtēšanā un monitoringā un kā pieaugušo izglītības personāls tiks atbalstīts to ieviešanā. Apsvērt atbildību par pieaugušo izglītības mācībspēku licencēšanu no pašvaldībām nodot valstij, lai nodrošinātu vienotus kvalitātes standartus visā valstī. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt kvalitātes standartus, kas ietver noteikumus par attālinātām mācībām, kā arī veselības un drošuma apsvērumus. Visa neformālā pieaugušo izglītība jāsniedz, īstenojot attiecīgos veselības un drošuma pasākumus. Kur vien iespējams, jāpopularizē attālinātās mācības.
3	<ul style="list-style-type: none"> Daudziem pieaugušajiem nav motivācijas piedalīties pieaugušo izglītībā. Apmēram 35 % pieaugušo informēja, ka viņi nav piedalījušies pieaugušo izglītībā un nevēlas tajā piedalīties. Ir daudzi dažādi kanāli, kur pieaugušie var uzzināt par pieaugušo izglītības iespējām, bet tiem ir jābūt labāk koordinētiem un vērstiem uz nemotivētiem pieaugušajiem. Tikai 4,7 % nemotivētu pieaugušo ziņoja, ka ir saņēmuši informāciju par pieaugušo izglītības iespējām. 	<ul style="list-style-type: none"> Koordinēt informētības palielināšanas kampaņas, kas par pieaugušo izglītības vērtību uzrunā nemotivētus pieaugušos, izmantojot centrālu iestādi, kas veicina sadarbību starp ministrijām un starp valdību un ieinteresētajām pusēm. Šādām informētības palielināšanas kampaņām (piemēram, „zini savas tiesības”), kuras vērstas uz nemotivētiem pieaugušajiem, jāsniedz informācija par dažādajām piedāvātajām pieaugušo izglītības iespējām, kā tām piekļūt un par ieguvumiem no tām. Šādai iestādei jāizstrādā un jāievieš stratēģijas nemotivētu pieaugušo iesaistīšanai un iedrošināšanai, lai palielinātu viņu dalību pieaugušo izglītībā. 	<ul style="list-style-type: none"> Ar centrālās iestādes palīdzību palielināt informētību par pieaugušo izglītības nozīmi, saskaroties ar COVID-19 neskaidrībām. Informētības palielināšanas kampaņām jānodrošina pieaugušajiem informācija par esošajām mācību iespējām un augsnajām nozarēm, lai darbu zaudējušie vai atvaļinātie pieaugušie var uz laiku vai pastāvīgi pāriet citā darbībā/nozarē. Jāakcentē pamatprasmju nozīme.
	<ul style="list-style-type: none"> Ne visas profesionālās izglītības kompetenču centru (PIKC) programmas aktīvi apkalpo pieaugušos izglītojamus. Tām bieži trūkst vadības spēju strādāt ar jaunu izglītojamo pieplūdumu un saistītajām budžeta izmaiņām — ienākumiem un izdevumiem. Tām arī ir grūtības aktīvi rekrutēt pieaugušos izglītojamus un konkurēt ar privātiem PIA sniedzējiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Stiprināt PIKC vadības un pedagoģisko kapacitāti darbam ar lielāku skaitu pieaugušo izglītojamo, tanī skaitā saistītajām budžeta un laika grafika pārmaiņām, kursu piedāvājuma pielāgošanu konkrētām pieaugušo vajadzībām un pieaugušo izglītojamo rekrutēšanu ar reklāmu un veicināšanas aktivitātēm. Panākt, ka PIKC var piedāvāt pieaugušo izglītības iespējas nodarbinātu un nenodarbinātu pieaugušo kopīgās grupās. 	<ul style="list-style-type: none"> Nostiprināt PIKC kapacitāti, strādājot nenoteiktības apstākļos. Tam nepieciešama apmācība, kā veidot budžetu, izstrādāt laika grafiku un plānot situācijā, ja nākotne ir ļoti neskaidra. Atbalstīt PIKC rezerves plānu sagatavošanā, lai spētu strādāt vairāku scenāriju apstākļos.

P/U	Novērtējums (I posms)	Rekomendācijas (I posms)	Ieteikumi (II posms)
	<ul style="list-style-type: none"> Augstākās izglītības piedāvājums varētu būt vairāk piemērots pieaugušu izglītojamo vajadzībām. Esošās modulārās programmas galvenokārt pievēršas akadēmiskam saturam, un tās jāpiemēro darba tirgus vajadzībām. Nepilna laika izglītojamajiem nav finansiāla atbalsta iespēju. Pieaugušiem izglītojamajiem, kuri nevar atļauties nepilna laika studēšanas izmaksas vai ienākumu zaudēšanu, studējot pilnu laiku, var nebūt iespējamas augstākās izglītības studijas. 	<ul style="list-style-type: none"> Paplašināt augstākās izglītības programmas pieaugušiem izglītojamiem. Tas nozīmē palielināt kursu piedāvājumu augstākajā izglītībā, piedāvāt kursus elastīgā un moduļu formātā darba tirgus pieprasītajās jomās, apmācīt augstākās izglītības darbiniekus darbam ar pieaugušiem izglītojamajiem un piedāvāt finansiālu atbalstu nepilna laika pieaugušiem izglītojamajiem ar maziem ienākumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Atbalstīt augstākās izglītības iestādes, piedāvājot plašākas attālināto mācību iespējas. Kursu piedāvājumam klātienē ir jāievēro stingri veselības aizsardzības un drošuma pasākumi. Jāveido tiešsaistes kursi, kas notiek dzīvajā vai ir iepriekš ierakstīti. Jāpamāca un jāatbalsta augstākās izglītības darbinieki strādāt dažādās modalitātēs. Ir jāveido digitālā novērtējuma formāti.
4	<ul style="list-style-type: none"> Ievērojamo daļu karjeras atbalsta un konsultāciju atbalsta pakalpojumu darbības izdevumu daļu sedz Eiropas struktūrfondi. Šobrīd nav konkrēta plāna tam, kas notiks vēlāk un kā šie pakalpojumi tiks finansēti. Tas ilgtermiņā var iedragāt karjeras atbalsta un konsultāciju pakalpojumu ilgtspēju. 	<ul style="list-style-type: none"> Padarīt karjeras atbalsta un konsultāciju pakalpojumus finansiāli ilgtspējīgus. Izvērtēt esošo finansēšanas mehānismu efektivitāti, taisnīgumu un atbilstību prioritātēm. Apsvērt alternatīvus finansējuma sniedzējus, tādus kā pašvaldības vai darba devējus, un izmaksu samazināšanas iespējas, sadarbojoties sabiedriskiem pakalpojumu sniedzējiem (sabiedriskajam nodarbinātības dienestam, Valsts izglītības attīstības aģentūrai) un privātiem pakalpojumu sniedzējiem, kā arī izmaksu ziņā efektīvāku, klātienē un internetā apvienotu karjeras attīstības atbalstu un konsultāciju sniegšanu. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt, kā nodrošināt karjeras konsultācijas tiešsaistē vai attālināti (piemēram, pa tālruni). Ievērojot ierobežotās iespējas tikties klātienē, nepieciešamība nosaka, ka vairāk konsultāciju notiek tiešsaistē vai attālināti. Cilvēkiem vairāk pierodot pie šādiem attāliem pakalpojumiem, tie var kļūt par izmaksu ziņā efektīvu risinājumu ilgtermiņā, kuru var paplašināt un saglabāt arī pēc COVID-19.
	<ul style="list-style-type: none"> Karjeras konsultantiem ir grūti sasniegt nepietiekami pārstāvētās grupas. Īpaši nemotivētus pieaugušos. Kaut arī pakalpojumu sniedzēji, tādi kā Nodarbinātības valsts aģentūra, pieņem pieaugušos, kad tie iesaistās, izpratnes veicināšanas aktivitātes pārsvarā ir saistītas ar inovācijām (piemēram, skolās) vai konkrētiem pasākumiem. Strādājot vienīgi šādā veidā, var nebūt iespējams efektīvi sasniegt nemotivētus pieaugušos. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzlabot karjeras atbalsta un konsultāciju pakalpojumus, veicot pastāvīgu karjeras konsultantu apmācību tā, lai viņi spētu nodrošināt personu vajadzībām individuāli pielāgotus pakalpojumus, kā arī aktīvi un efektīvi iesaistīt nepietiekami pārstāvētu grupu pieaugušos (piemēram, nemotivētus, ar mazu prasmju līmeni, lauku iedzīvotājus). PIK karjeras konsultantu nozīme varētu tikt pastiprināta ar informētības palielināšanu pieaugušajiem par PIA un individuāla atbalsta sniegšanu pieaugušajiem, izmantojot nesen ieviestos PIA moduļus. 	<ul style="list-style-type: none"> Atjaunot karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu informāciju ar jaunāko darba tirgus informāciju. Karjeras konsultantiem ir jāsaņem informācija un apmācība par to, kā COVID-19 situācija ietekmē darba tirgu un kā iesaistīt krīzes skartos pieaugušos.
	<ul style="list-style-type: none"> Ir nepieciešams mērķtiecīgāk virzīt finansiālos stimulus darba devējiem. Darba devēji vilcinās investēt pieaugušo izglītībā, jo, darbiniekiem pabeidzot pieaugušo izglītību, citi darba devēji varētu pārvilināt darbiniekus. Nepastāv kopīga starpnozaru metode pieaugušo izglītības finansēšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> Pilotprojekta veidā izvērtēt vairākās nozarēs kopīga mācību fonda izveidošanu, kurā darba devēji veic iemaksas un kura līdzekļus var izmantot. Jau sākotnēji iesaistīt darba devējus, lai nodrošinātu, ka viņiem pret šādu fondu ir saimnieku attieksme. Pēc pilotprojekta izvērtēt kopīgā fonda efektivitāti un vai fondu būtu vērts paplašināt arī uz citām nozarēm. Mācību fonds varētu būt plašākas atbalsta sistēmas daļa, ar kuru darba devēji atbalsta savu darbinieku prasmju attīstību. 	<ul style="list-style-type: none"> Esošajā situācijā pārskatīt pareiza laika izvēli šāda kopīga mācību fonda izveidošanai. Tā kā darba devējus īstermiņā ir negatīvi ietekmējusi krīze, šāda mācību fonda veidošana varētu tikt atlikta uz laiku pēc COVID-19, kad tautsaimniecība atkopjas un atkal aug.

Piezīme. P/U attiecas uz rīcībpolitikas uzdevumu: 1) augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti skolotāji un akadēmiskais personāls; 2) mūsdienīga, augstas kvalitātes un uz darba tirgu orientēta izglītība; 3) atbalsts ikviena sasniegumiem; un 4) ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Avots: OECD (2019_[1]), *OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations*, <https://dx.doi.org/10.1787/74fe3bf8-en>.

OECD Prasmju pētījumi

OECD Latvijas Prasmju stratēģijas īstenošanas ieteikumi

Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņu sagatavošana 2021.–2027. gadam

ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS

Brūģējot ceļu uz panākumiem nākotnē, Latvija ir izstrādājusi Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, kas nosaka prasmju attīstībai kritiski svarīgas rīcībpolitikas iniciatīvas. Pamatnostādnēs ir izklāstīts, kā Latvija saviem iedzīvotājiem nodrošinās prasmes, kas vairotu viņu sekmes darbā un dzīvē. Pierādījumi par Latvijas izglītības un prasmju sistēmas stiprajām un vājajām pusēm ir kalpojuši aktuālās rīcībpolitikas prioritāšu noteikšanai pamatnostādnēs. Lai sagatavotu Izglītības attīstības pamatnostādnes, tika iesaistīts plašs Latvijas dalībnieku loks no ministrijām, valdības līmeņiem, izglītības un apmācības sniedzējiem, darba devējiem, arodbiedrībām, bezpeļņas sektora un izglītojamajiem, tā demonstrējot apņemšanos strādāt kopā, lai īstenotu šīs iniciatīvas.

Raugoties nākotnē, var darīt vairāk, lai Latvija sekmīgi īstenotu rīcībpolitikas prioritātes un sasniegtu Pamatnostādnēs izvirzītos mērķus. Kā mums ir atgādinājusi COVID-19 krīze, nākotne ir neskaidra, un visi plāni ir jāgatavo tā, lai tie būtu maināmi un tos varētu pielāgot nākotnes izaicinājumu pārvarēšanai un nākotnes iespēju izmantošanai.

Turpinot Prasmju stratēģijas Novērtējuma un rekomendāciju posmā padarīto, Īstenošanas ieteikumu posms palīdzēja Latvijai sagatavot Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, sniedzot ieteikumus rīcībpolitikas darbību noteikšanā, Latvijas indikatoru sistēmas uzlabošanā un snieguma indikatoru izvēlē.

